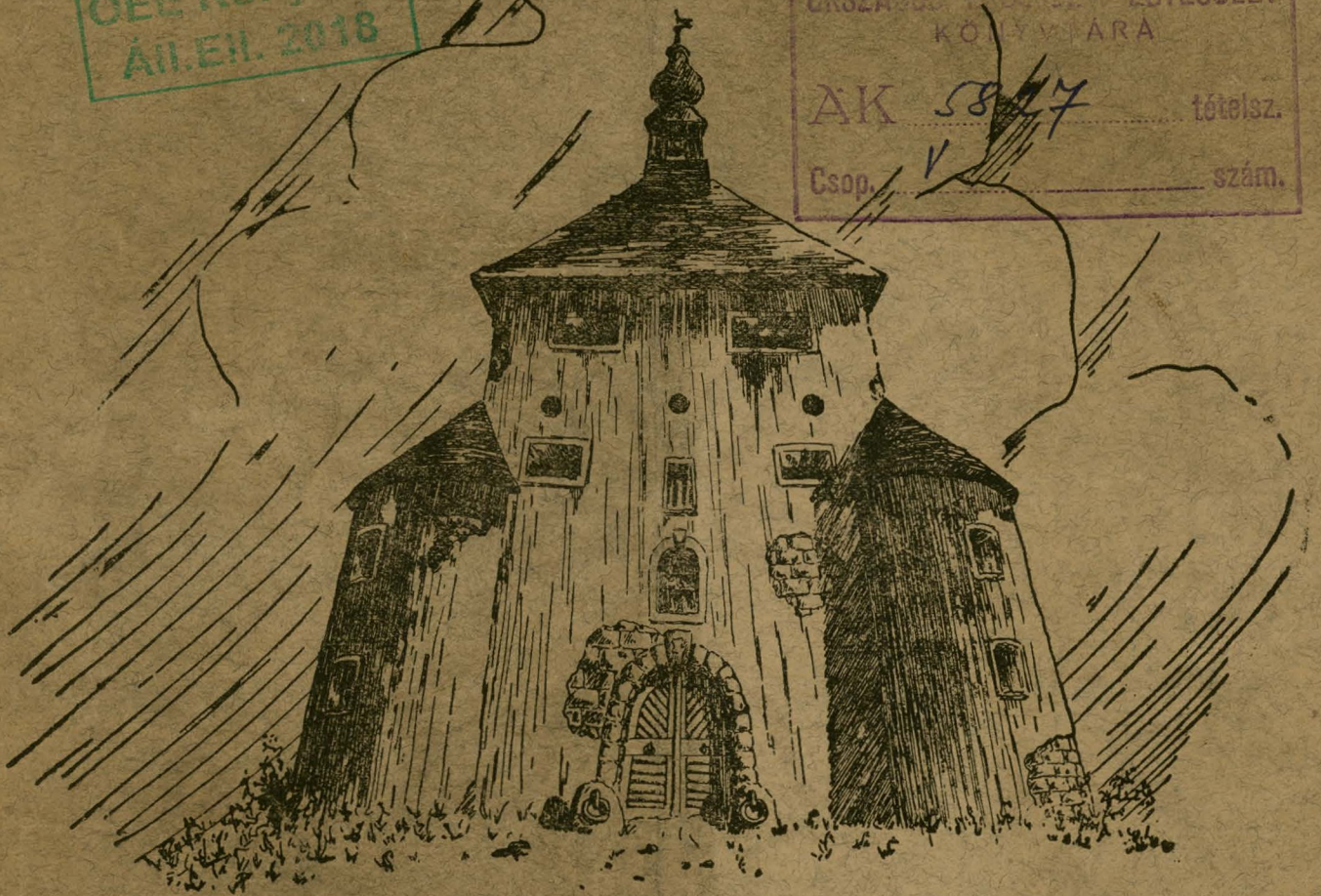

BÁSTYÁNK

OEE Könyvtár
Áll.EH. 2018

ORSZÁGOS ERDŐ- ÉS ÉRDESEMELÉSI EGYESÜLET
KÖNYVTÁRA
AK 5847 tételsz.
Csoport V szám.

A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnökhallgatók
Ifjúsági Körének havi folyóirata.

Felelős szerkesztő és kiadó:
Kardos Árpád.
Sopron.

Negyedik évfolyam.
Első szám.
Január ~ 1944.

BÁSTYÁNK

HAVI FOLYÓIRAT, MEGJELENIK MINDEN HÓ ÖTÖDIKÉN. — FELELŐS SZERKESZTŐ ÉS KIADÓ: KARDOS ÁRPAD. — SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BANYA-, KOHÓ- ÉS ERDŐMÉRNÖK-HALLGATÓK IFJÚSÁGI KÖRE, SOPRON, RAKÓCZI FERENC-UTCA 13. TELEFON: 415. PÓSTAFIÓK: SOPRON I. 95. — LAPZARTA MINDEN HÓ 20.-ÁN. — KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA. ELŐFIZETÉSI DÍJ ÉVI 12 P, FÉLÉVRE 6 P, NEGYEDEVRE 3 P, EGYES SZAM ÁRA 1 PENGŐ 20 FILLER. PÓSTATAKARÉKPÉNZTÁRI CSEKKSZÁMLA SZÁM: „BÁSTYÁNK” SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA SOPRON, 47.016. — KIADÓTULAJDONOS: A BANYA-, KOHÓ- ÉS ERDŐMÉRNÖKHALLGATÓK IFJÚSÁGI KÖRE, SOPRON.

A szerkesztőbizottság vezetője: vitéz SZÖNYI S. LÁSZLÓ erdőmérnök.

Kedves olvasóinknak boldog újévet kívánunk!

Tartalom.

	Oldal
Mikor lesz Újév?	1
Gulyás Jenő: Él az örök magyar szellem..	2
Az egyetemi pályák túltelítettségéről	3
A kisebbségek gazdasági problémái.....	6
Faller Jenő: A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnök-hallgatók Ifjúsági Körének múltjából	8
Berecz Dezső: Az ifjúsághoz.....	12
vitéz Sebők László: Kárpátaljáról	12
Szanyi József: Kelet és Nyugat (.....	15
Kedves Balekom	18
Köd	19
Levél	21
Némethy László: Budapest—Szófia (.....	22
Testedzés	24

V. IV.

(1. kötet)

(2. kötet)

A „TURUL” Könyvkiadó új könyvei:

Kodolányi János:

Csendes órák

Tanulmányok, bírálatok,
cikkek

Fűzve 7.50, kötve 9.—

Németh László:

Lányaim

Tanulmányok gyermekekről.

Fűzve 5.—, kötve 6.50

Szabó Pál:

Keresztelő

A trilógia második része.
A „Lakodalom” folytatása.

Fűzve 7.50, kötve 9.—

Mikor lesz Újév ?

Erre a kérdésre két feleletet lehet adni : lehet egy reálisan irreálisat és egy irreálisan reálisat. Az első, a külső valósághoz tapadó, a „pontos” mégpedig „szolgailag” pontos így hangzik : január elsején. Reális felelet. Belőle kihallható az átfordított naptárlap zizzenése, belőle az éjszakába belenyúló szilveszteri vidámságot követő ködös januári reggel fakó szintelensége árad. De vajjon nem hiányzik ebből valami ? Vajjon benne van az új-földre érkezés, az ismeretlen előtti megállás bizsergető jóérezése ? Vajjon benne van ebben az újrakezdés lehetőségének magas feszültsége ? Vajjon benne van-e ebben az elmúlt, televénnyé érett tegnapok talajából sarjadt új csira diadalmassága ? Úgye nincsen ? Ebben csak az egymásrakövetkezés, a „31.-e után 1-je” anyagszerű következetessége van. **A törvény.** A Kemény Zsigmond-i tétel : a dolgok erősebbek, mint mi. **A kényszer.** S aki csak így tud felelni, az belesüppedt abba a körforgásba, amelyben az anyag körforgásának ritmusa él. Nem jelent-e ez fáradt lemondást ? A többre hivatott teremtménynek, az embernek, nem csatavesztése az, nem tengődés csupán az, ha neki az újév csak ennyi ?

Vessük fel újra a kérdést : mikor lesz újév, s próbáljuk megkeresni a feleletet azon a tájon, ahol az ember remények, magasabb lehetőségek kedvező szelében szárnyakat bonthat.

Az út a multunkból indul ki, ahogyan valaki mondta : **az ember életét előre kell élni, de visszafelé lehet megérteni.** Újév akkor kezdődik, új lehetőség akkor hajnalodik, hogyha a múlt nem csupán annyi, mint elmúlt, nem csupán olyasmi, ami kényszerű forgásban múlttá sodródott, hanem tanulságteli televénnyé érett, amelyből jelent tápláló, jövőt érlelő termés sarjad. Avagy más képet használva : újév akkor kezdődik, ha rájöttünk arra, hogy minden korábbi tapasztalatunk, sikerünk, bukásunk, lázadásunk és megbékélésünk csak vázlat az egész képhez, töredékregény a regényhez, a műhöz. Ime : az újévre vonatkozó kérdés újabb kérdéseket vetett fel! Mégpedig ilyeneket: terv-

gazdálkodik valaki az élettemmel ? Alakító művész tervez, rajzol, készít vázlatot elem forduló „új-napok” fehér papírján? Mi módon szinkronizálhatom szándékaimat, terveimet az övével? Ki ez a hatalom? Az első felelettel, a reálissal megelégedők erre így felelnének : ez a hatalom az idő, a tér, a dolgok, a körülmények. De akkor az élet maga szünetlen megalkuvás, olyan csatavesztés, amelyben a küzdő felek közül az egyik teljesen felmorzsolja a másikat. Ezt pedig következetesen végiggondolva, csak két lehetőség marad : vagy ez az álláspont: „együnk, ígyünk, holnap úgy is meghalunk!” A carpe diem anyagelvű, léha hangszerelésben. Vagy ennek a megoldásnak tejtestvére: hagyjatok fel minden reménnyel! Ez meg azt jelentené, hogy mindannyian dantei illusztrációkká lennénk, a pokoli élet illusztrációivá! Ám az a jó, hogy sem egyik, sem másik irányban nem lehetünk következetesek. Az utóbbi megoldás ellen minden új reggel frissessége, apró örömeink színe, elvégzett munkánk benső erőgyarapodást jelentő gazdagodása, az előbbi ellen a lelkiismeret titokzatos „idegene” emeli fel a szavát s arra kényszerít, hogy a ködben, éjben utak keresésére ösztönözzön. Ebben, az ilyen megoldások **lehetetlenségében**, ép és egészséges ember számára **elviselhetetlen** voltában jelentkezik az a **Tervgazda**, az a **Művész**, aki kezében boldog tárgygyá, műalkotás eszközévé szelídülhet a lázadó ember.

Mikor lesz újév? Ha nem magamra hagyva, magamba zárkozva nézek multamra vissza, hanem az Alkotóval együtt. És ez az alkotó nem lehet más, mint **az, maga** az Alkotó, az **Isten!** Előttünk járt generáció kísérlete mellett azt is, hogy „értékek”, „objektív értékek”, „ideális világ”, „eszmék” rózsavízével illatosított, sáppadt, élettelen világot termeljen ki magából. De ez a világ bár nem volt „lent” de nem volt **fent** sem. Ég és föld között lebegett, mint Mohamed kopersója. Elég volt belőle. Ebben a világban az ember kicsit tervei Napoleonját, eszméi Platon-

ját játszotta. Szép orációkkal, pompás gesztusokkal, de csak játék volt, mert nem fegyelmezett engedelmességre ez az emberből, szelleméből párázott „magasabb világ”. Nem volt elég konkrét, sem elég szuverén. Mi bántunk vele, mi alakítottuk!

Újéve a felelő embernek van! Az Istennek felelő embernek. Ebben az Istennek felelő me-

ditációban válik érthetővé az élet eddigi futása, a bennem kiteljesülni akaró terv, az a nagy titok, hogy olyan mondat, olyan regény, olyan kiáltás vagyok, amit egyszer, egyetlen egyszer teremt a művész, az alkotó, az Isten. Ez az előtte álló felelősség pedig minden napot új kezdésnek, új lehetőségnek érez. Az igazi újév titka az, hogy évente 365 alkalommal ismétlődik!

Él az örök magyar szellem. . .

...címén mondotta el előadását Juhász Géza debreceni tanár a Magyar Élet könyvkiadóvállalat munkatársainak soproni szereplése alkalmával. Hangoztatta, hogy az örök magyar szellemet a magyar népmilliók és elsősorban a parasztság őrzi lelke mélyén. Ennek szellemnek az öntudatosítása a magyarság minden rétegében tulajdonképeni célja a népi irodalomnak.

Amint azonban a tiszta magyarság megnyilatkozásának igen sok formáját, a népi irodalmat is támadják: részben azért, mert nem eléggé európai, részben, mert nem eléggé műveltek az írói, sőt sokan divatnak minősítik az egész népi mozgalmat.

Ami az európaiságot illeti, le európaiabban akkor voltunk, amikor még csak latinul daogtuk a mások ágyában született gondolatokat.

Petőfi és Arany után irodalmunk egyre magyarabb lesz; Adynál, Kodolányinál már egészen az, míg eljutunk Sinkáig, akinél rímbe ömlik a magyarság, a nép a tömeg, panasza, fájdalma, élete; őt aztán már illetheti a vád: szakított Európával; jobban érdekli a tanya-világ a paraszt-élet, a nyomor, a kisémmizet magyarság, mint a félig nemzetközi kaszinó-élet.

A másik vád: a népi írók nem eléggé műveltek. Ezek a támadók elfelejtik, hogy ma már nemcsak verseket írnak, hanem pl. Veres Péter igen is nagy műveltséget feltételező szociográfiával is foglalkozik; továbbá nemcsak paraszti származásúakat ihlet ma a népi gondolat, hanem „intelligens” embereket is; mint pl. Németh László.

Továbbiakban kifejtette Juhász Géza, hogy miért éppen a parasztságban él az örök magyar szellem.

Ez természetes, hiszen társadalmunk többi rétegét más erők formálták, amelyek sokszor csak birtokpolitikailag voltunk kapcsolatban a magyar étellel. Arisztokráciánk nyelvében, műveltségében nagyrészt idegen volt. A nemesség egy része mímelte az arisztokratákat, másik része alkalmazkodott külföldi bevándoroltakhoz,

az elszegényedett része pedig hivatalokba került és jelszavas magyarsággal szolgálta a mindenkori államhatalmat; csak igen kis részének volt meg az a műveltsége, amely a nemesi kiváltságokkal társulva, hivatott lett volna öntudatosítani a magyarság értékeit, fejleszteni sajátos életformáit. Badarság volna azt állítani, hogy a parasztság nem keveredett idegen elemekkel, de a parasztság magába olvasztotta az idegen vért.

Most még felvetődhet a kérdés: hová lett az örök magyar szellem a felkerült parasztfiúkból? A parasztnak — éppen, mert kevés került fel — hasonulnia kellett a középosztályhoz, amelynek életszemlélete nagyon s különbözik már — a fent említett okok miatt is — a parasztság életszemléletétől.

De kell, hogy ez a magyar szellem éljen, öntudatosodjék; ez pedig csak akkor lehetséges, ha vezetőállásokba magyarokat, és elsősorban parasztokat teszünk.

Ha a parasztyerek megjárta azt az utat, mint sváb anyanyelvű osztálytársa, ha megvan az a képessége, mint annak, akkor természetesen neki van elsősorban jussa a vezető-állásokhoz. Ne konjunktúra vigye előre — ez volna a népi gondolat leggyászosabb bukása —, hanem adja meg neki a társadalom a fejlődési lehetőséget.

Amint látjuk tehát: nagyon is mély társadalomformáló erőket mozgat a népi gondolat. A népesség nem tömeghipnózis, nem politika; maszlag, művelt, politikailag öntudatos magyarságot akar nevelni. A művészet erejével. Ha pedig van jogunk öntudatot, műveltséget adni a magyar népnek, azt főleg könyveken keresztül tehetjük meg. Abban a könyvben pedig elsősorban neki kell élnie, beszélnie, dolgoznia, szeretnie — sokszor kissé torzultan, hogy felismerje önmaga hibáit; mert csak mély és igaz önismeretre lehet építeni. Azt is rá lehet mondani, hogy divat az egész; de olyan divat, amely mögött 100 éves múlt áll: Petőfitől Sinkáig. **Gulyás Jenő.**

Az egyetemi pályák túltelítettségéről.

A „Schweizerische Akademische Zeitung” 1943. szeptemberi számában tudósítást közöl, amelyet a svájci akadémikusok társasága kevéssel ezelőtt a Szövetség Belügyminisztériumába nyújtott be. Szerzője dr. Herb alapos munkát végzett ezzel a tudósítással, amely a kérdést minden oldalról megvilágítja és hivatásunk számára is jelentős. Mert, ha a háborús viszonyok kedvező konjunktúrát teremtettek is, a háború utáni időben az egyetemet végzettek tekintetében újólag fellépő túltengéssel számolhatunk. Ennek okait behatóan elemezik, megszüntetésének lehetőségei ezzel szemben nagyon korlátozottnak látszanak. Nagyon sok rendelet, mint pl. az eszközök vagy főiskolák numerus klaususa, erős kiválógatás, a munkapiaci szabályozása, stb. alaposabb vizsgálat után a szellemi munka és kutatás lényével összeegyeztethetetleneknek mutatkoznak, ill. súlyos hátrányok ellenére is kevésbé hatásosak, eltekintve attól (részben átmeneti) részletrendelkezések. Javasolják a svájci egyetemet végzettek statisztikáját, valamint a főiskolás ügy számára svájci központi intézmény kiépítését.

A helyes pályaválasztás kedvéért olvasóink közül minden édesapának, akinek iskolaköteles fiai és leányai vannak, felhívjuk a figyelmét erre a közleményre. Hogy a felhívásnak nyomtatékot adjunk, a következőkben szemelvény gyanánt a „Helyzet a főiskolákon és a munkapiacon” című fejezetből rövid részleteket közlünk.

Bevezetésül egy statisztikai áttekintés azt mutatja meg, hogy minden fakultáson a hallgatók száma 1900—1940-ig megsokszorozódott. Az E. T. H.-n (Eidgenössische Technische Hochschule) például 642-ről 1732-re emelkedett az egyetemi hallgatók száma, míg a 20—24 éves egyetemi hallgató korbán álló ifjúság 1900—1930-ig számszerűen csak egyharmadával emelkedett.

„A svájci egyetemi hallgatók száma nemzetközi keretben szerény. 1930—31-ben például százezer lakosra a Német Birodalomban 63 érettségiző, Svájcban csak 33 jutott. Japán és Románia 1934-ben hatszor annyi egyetemi hallgatót mutatnak ki, mint 1913-ban. Mialatt ugyanazon idő alatt a tanulók száma Hollandiában 146, Franciaországban 112, Nagy-Británia 83 százalékkal emelkedett, Svájcban csak 59 százalék a növekedés. Az egyetemi nevelés minden tekintetben szélesebb népréte-

gek számára vált hozzáférhetővé. A tanulók számának ezzel az erős gyarapodásával néhány szomorú jelenség is együtt jár:

A tanulók átlagos szellemi minősége süllyedt, ma az egyetemeken egyre jobban terjed a középszerűség, egyetemi hallgatók egyre gyakrabban csak valamely hivatás gyakorlásához szükséges speciális szakképzést keresik, s kevésbé általános szellemi iskolázást. A kenyérért tanulók oly gyorsan átfutnak a szakiskolákon, ahogy csak lehet. Sok helyen a tantestület nagysága és az egyetemek tágassága a tanulók számának növekedésével nem tartott lépést. **A főiskolai oktatásban számos egyetemen immár kevés az egyéni; gyárszerű tömegüzemmé váltak.**”

Svájc meg fogja találni a módját, hogy a minőségi kérdést helyesen világítsa meg. Hasonlóan az egyetemekhez hallatszik a panasz a munkapiacon is, a valóban minőségi munkaerők hiányáról az egyes hivatási ágazatokban, az akadémikusok emelkedő túltermelése miatt. Úgy tűnik fel, hogy a munkapiacot nem is annyira az alkalmas és kiváló értelmiségűek terhelik meg, mint inkább az olyan emberek, akiket hivatásuk gyakorlására nem készítenek eléggé elő és szellemileg alkalmatlanok, akik a gyakorlati élethez alkalmazkodni nem tudnak, vagy túl magas igényeket támasztanak.

Sokhelyütt az a vélemény alakult ki, hogy az egyes életpályára hivatottak nehezebb viszonyok között is mindnyájan megállják helyüket. Ez az állítás kiváló koponyák részére igaz lehet, de a normális tehetséggel megáldott akadémikusok számára hamis.

A tapasztalat szerint gazdasági válságok idején sok olyan munkanélküli erő jut a főiskolákra nem akadémikus életpályákról, olyan emberek, akik gazdasági virágzás alkalmával tanulmányokat nem folytattak volna. Oly években is, amikor a főiskolát végzetekben nagy a kereslet, emelkedik a hallgatóság létszáma. Ellenben az ilyen túlkínálat csak öt-hét év múlva érezteti hatását a munkapiacon, azaz akkor, amikor a kedvező konjunktúra esetleg már elmúlt. A kínálatnak ez a csekély mozgékonyasága a hosszú kiképzési idő miatt nem kerülhető el. Sajnos, az akadémikus-technikai pályákkal kapcsolatban hiányzik minden alap és adat a munkapiac teljes áttekintésére.... Tény az, hogy a háború követelményei és rombolása mérnökökben és építészekben valóban nagy ke-

reslet támasztanak. Ezeknek az elhelyezkedési lehetősége az 1930-as években bel- és külföldön egyaránt nagyon nehéz volt.

Az akadémikusi pályákra való tolongás okairól és azoknak túlsúlyosságáról a szerző többek között még a következőket mondja:

Az „emberi jogok” liberális és demokratikus nézetek, és ezekkel kapcsolatban a XIX. század szociális változásai az alsóbb néposztályok és az asszonyok egyenjogúsításához vezettek. Asszonyok és munkások hozzák összefüggésbe a tanultság érvényesítését a szociális emelkedés gondolatával. Éppen Svájcban értékelik túl a szellemi munkások ú. n. tanult hivatását. Aki maga nem is tartozik ebbe az osztályba, szeretné legalább gyermekét odajuttatni és a tanulmányok folytatásához szükséges pénzt szájától vonja meg. A szellemi tanultság áldásainak ez a felfogása a középiskolák számára állandóan emelkedő létszámot hoz a munkás- és hivatalnok osztályból. Különösen a jómódú és az akadémikus családokban — elhibázottan — uralkodik az a felfogás, hogy a gyermekekkel a közép- és főiskolát minden áron el kell végeztetni. Az akadémikusi hivatások tisztán társasági túlértékelése, az akadémikus-címnek túlzott csodálata mindaddig fog tartani, míg szélesebb rétegek is meg nem értik, hogy csak azért kell tanulmányokat folytatni, hogy a dagodás felé vezető utat az ember a legbiztosabban **elhibázza**. Majd csak ekkor fog a gögből és származási előítéletből folytatott tanulmányoknak végeszakadni.

Sok szülőnek az a kényelmessége, hogy a 12—15 év között lévő gyermeke hivatásával behatóan és döntően foglalkozzék és hogy magának a nem akadémikus pályákról is teljes áttekintést szerezzen, további oka a középiskolák túlsúlyosságának. Ott u. i. a fiúkat és lányokat, akik legnagyobb részben egy határozott hivatás felé még semmi hajlamot nem mutatnak, egészen 18. vagy 19. életévükig ellátják. Négyhat évvel kitolódik a pályaválasztás döntése és elsősorban a már majdnem nagykorú gyerekek kell választania. A főiskola küszöbén állva a többség érthetően a tanulmányokat választja, az akadémikus hivatást.

Egyrészt az érettségizők emelkedése és népszaporodás közötti viszony, másrészt a szükségletnövekedés az akadémikusoknál egészségtelen. Pld. a zürichi kanton lakossága 1900 és 1940 között 431.000-ről 696.000-re növekedett meg, a zürichi gimnázium tanulóinak száma ugyanezen idő alatt 400-ról 940-re emelkedett.

1901—05 között Svájc területén a 19 évesek közül 11 százalék szerzett érettségit, 1936-ban már 27 százalék.

A legtöbbször, aki tanulmányait folytatja, előtérben áll egy akadémikus élethivatás számára való kiképzés, melynek gyakorlása elegendő megélhetést ígér. Csak emiatt jön annyi alkalmatlan, annyi alkalmi hallgató az egyetemre. Különösen a jog- és államtudományi fakultáson sok az olyan hallgató, aki ezeket a tanulmányokat csak azért folytatja, hogy egyáltalán hallgasson valamit. Éppen az ilyen alkalmatlanok, akiknek tanulmányait sokszor a szülők is minden figyelmeztetés ellenére erőltetik, **rányomják bélyegüket később az akadémiai végzettségük szellemi, technikai és tárgyi szintjére is**. Náluk egy esetleges kényszerhelyzet saját hibájukra vezethető vissza. Ők lennének a legnélkülözhetőbbek az akadémikusok túlkínálata folytán.

Természetesnek tűnik fel, hogy a lakosság növekedésével a hallgatóság létszáma is nő. A lakosság számának növekedése azonban gyorsabb. Ennek pedig népességünk túlzottan akadémitizálása a következménye. Szerencsétlenségünkre a népesség növekedésével emelkedik azoknak az átlagos kora is, akik a hivatási életből kiválnak. Éppen az olyan pályákon, amelyek főiskolai végzettséget kívánnak, történik az öregek és fiatalok felcserélődése túl lassan.

Az akadémiai munkaerőknek szükséglet szerinti növekedése, inkább a kultúra és civilizáció további kiterjedésének eredménye, (tudományos üzemvezetés, iparosítás, a közigazgatás kiterjesztése) semmint a tiszta népszaporodásé, semmiképpen nem tart lépést a svájci akadémikusság számszerű növekedésével.

A „Die Beeinflussung der Berufsanhängerzahlen” c. fejezetből a következő mondatokat ragadjuk ki:

A középiskolák reformjával mint eddig is, erős kiválogatás halad párhuzamosan. Ennek, amennyiben csak lehetséges, már az iskolaévek alatt kell történnie, nem pedig az érettségikor. Könnyű középiskola szociális büntény. Csak a szellemileg és jellemileg az átlagot meghaladót szabad az érettségire bocsájtani. Ennek az alapvetésnek nemcsak az állami, hanem a magániskolákban is minden körülmények között érvényt kellene szerezni. A jó iskolának ki kell korrigálnia a benne rejlő tragikumot, azt, hogy nagyon sok tehetségtelent tanít és nevel. Az iskola az oly sok kétes esetben ne a tanuló mellett, hanem ellene döntsön. A nyilvános iskolák

ennek a követelménynek megfeleltek. Zürichben és Baselban pld. az első osztályba beiratkozott tanulók 40—50 százalékát a tanévek folyamán visszautasítják.

Akadémikus körökben egy általános szigorított kiválogatástól a munkapiac erősmérvő tehermentesítését várják. Ezek a vágyak ellenben csak akkor teljesülhetnek, ha a kiválogatás nem a rövidtartalmú vizsgákon történik, ahol a véletlenség is nagy szerepet játszik, hanem inkább hosszabb megfigyelési időt vesz igénybe. Csak ebben az esetben fog a jelölt rátermettsége és nem a tudása és magoló készsége dönteni. A vizsgákat nem szigorítani, hanem hosszabbítani kell. A kiválogatásnak lehetőleg korán kell megtörténnie, azaz mindenekelőtt a középiskolákban, esetleg a főiskolák első félévében. Csak ebben az esetben csökkennek a visszautasítottakra a katasztrofális erkölcsi, gazdasági és szociális kihatások. Elsősorban a középiskolák feladata a főiskolák számára a kiválogatást véghezvinni.

A főiskolákon a vizsgák számának emelése nem kívánatos, minthogy ez az akadémiai szabadság terhére az iskolaszerű módszert támogatja. A vizsgák megnehezítése csak abban az esetben helyénvaló, ha ezt a hivatás gyakorlása megkívánja.

Az érettségi és a tulajdonképpen szaktanulmányok között egy próba-, alkalmassági- vagy megfigyelési év, a nem oda való elemek visszatartásának lehetőségével megszigorítja a kiválasztási folyamatot.

Ha általában a vizsgák megszigorítása és számának emelkedéséhez hasonlóan az előadók szaporítása nem is kívánatos, a jövőben a főiskolának jobban mint eddig kiváló hallgatói felé nem pedig „szellemi átlagárú” felé kell törekednie. Ha ehhez még sikerülne a hallgatóság számát is növelni, úgy önmagától történe gondoskodás az egyéni kiválogatásról.

A főiskolák legnagyobb része szakiskolává alakult át, mert a hallgatók többsége gazdasági meggondolásokból csak a saját szűk hivatási kiképzésének él, s a többi általános szellemi, szociális és ethikai kiképeztetést elhanyagolja. Ugyan ma mindenütt szakspecialistákra van szükség, de nem olyanokra, akik jobb és balfelől ellenzőt hordanak és magasabb célt nem ismernek, csak saját szakukat. Éppen ezért egy tanulmányi rend megalkotásával a korai specializálódást meg lehetne akadályozni és egy általánosabb tudományanyagot lehetne követelni. A harc a főiskoláknak sokszor a szoci-

ális hivatásossá tétele ellen egyúttal harc a főiskolák túlszűfoaltsága ellen is.

Széles néprétegek túlértékelik a „doktor” címet. A doktor cím elnyerésének korlátozása, kétségtelenül korlátozná a főiskola látogatottságát is. A doktor cím csak egy, még jobban elmélyült és tudományosan átfogóbban képzett és elsősorban tudományosan tevékeny akadémikusnak volna adományozható. A tisztán hivatási studiumot az oklevél vagy a végbizonyítvány zárna le. (A szerző szerint az E. T. H.-n ez így is van.)

A szerző utószava szerint: Országunkban a háború kezdete előtt az akadémikusi hivatási ágazatok többségében nagy volt a képzetekben való hiány. Még nem látható előre, hogy a háború utáni idő mily módon fog befolyást gyakorolni az akadémikusi munkapiacra. Ezért azonnal minden rendszabályt alkalmazni kell, hogy az akadémikus-munkanélküliség megelőzhető legyen. Az ajánlott rendszabályok két feltételhez kapcsolódnak. Egyrészt követelik a kantonális s szövetséges hatóságok különösen a szövetséges belügyi tárca tettekreész erkölcsi és anyagi támogatását, másrészt nem kevésbé segítené elő az ügyet egy aktív hivatási szervezetekben tömörült svájci akadémikusság.

(A Schweizerische Bauzeitung 1943. okt. 20-i számából.)

Helyreigazítás. A „Bástyánk” 1943. évi decemberi (III. évf. 12.) számában „A selmeci főiskola menekülésének története” címmel közreadott Popper József bnh. feljegyzései nyomán Krug Lajos által „összeállított” közlemény a főiskola elköltöztetését és felszerelésének összecsomagolását tárgyaló részében azt a megállapítást teszi, hogy az ifjúságból csak egy akadt, „aki ezen munka alól kivonta magát, kétes dicsőséget szerezve ezzel nevének. Ortutay Pál I. éves hallgató volt ez.” Ez az állítás és beállítás valótlan, mert én igenis résztvettem a főiskola felszerelési értékeinek megmentését célzó munkában, amennyiben az új Erdészeti Épületben a Chemiai-tanszéken, az erdészeti Chemiai laboratórium felszerelésének és értékeinek becsomagolásában elejétől végig, napokon keresztül tevékenyen közreműködtem. Ezekután a valótlan tényállítással kapcsolatos minden célzatos beállítás is természetesen valótlan és visszahull a szerzőkre.

vitéz Ortutay Pál,

okl. erdőmérnök, tart. főhadnagy,
a Kárpátaljai Mezőgazdasági Kamara igazgatója.

A kisebbségek gazdasági problémái.

Sopronban elhangzott előadás alapján.

1918 előtt a mai Szlovákia a magyar állam szervezete része volt, s Magyarország gazdasági életében jelentős szerepet játszott. A magyar állam ezen a mezőgazdaságilag gyenge területen egyrészt általános gazdasági szempontokból vezetve, másrészt, hogy a lakosságnak megélhetést biztosítson, számos iparvállalatot létesített. E mellett erős, életképes pénzintézeteket alapított ennek a fejlődő iparnak alátámasztására. Képezte nagy áldozatokkal a vasuti hálózatokat és nagyszámú kereskedelmi vállalatot teremtett.

Nemcsak magyar, hanem tárgyilagos külföldi körök is elismerték, hogy minden ellenkező hírverés ellenére, a mai Szlovákia területén 1918 előtt fejlett, növekvő és fokozatosan erősödő gazdasági élet volt kialakulóban. Erre később még visszatérek.

Magyarország erőszakos szétdarabolása után a magyarországi ipar kb. 18 százaléka került a csehszlovák államba. Ez az ipar viszonylag gyorsabban fejlődött ki, mint a csonka országban megmaradt ipar, ami főleg a magyar állam bőkezű támogatásának volt köszönhető.

A magyar kormány segítségével épült ki ezen a területen a szeszfőzés, malomipar, a cukorgyártás, sörgyártás, stb. Emellett kifejlődött meglehetősen nagykapacitású bányai és fémipar, kerámia és üveggégyártás, bőripar és később a cementgyártás.

A kiterjedt erdőségek hívták életre a fakitermelést és feldolgozást, a papírgyártást és a cellulózegyártást.

A századforduló körül létesült a textil és a vegyi ipar, a gépgyártás és műszírkészítés. A villamosítás a rendelkezésre álló vizierők felhasználásával szépen haladt előre.

Ennek az állami támogatásnak tulajdonítható az az eredmény, amelyet csak az elfoglalt, magyarellenes propaganda igyekszik agyonhallgatni. 1918-ig a mai Szlovákia területén ilyen módon a magyar kormány segítségével 526 ipari vállalat létesült, amely kb. 76 ezer munkásnak adott kenyeret. Nem a magyar kormány politikája volt az tehát, amely a szlovák nép fiait kivándorlásra kényszerítette, hanem más okok voltak azok. Elsősorban a mostoha életkörülmények, a termőföld hiánya és a szlovák nép szaporodása. Másodsorban a gyors meggazdagodás vágya, amely nemcsak a szlovák népre, hanem

Európa összes nemzeteire erős hatást gyakorolt. Nemcsak a szlovák nép fiait vándoroltak tömegesen Amerikába, az ígéretek és korlátlan lehetőségek földjére az első világháború előtti évtizedekben, hanem ugyanezt tették a magyarok, németek, olaszok, spanyolok, lengyelek és a Balkán különböző népei is.

A magyar állam nemcsak a felvidéki ipar megteremtésével adott lehetőséget a szlovák népnek megélhetésre, hanem lehozta az Alföldre a lipitói, szepesi, sárosi szlovákokat mezőgazdasági, építkezési munkákra, akik közül ezren maradtak lenn és teremtettek maguknak megelégedett otthont a magyar területeken.

A kivándorlási számarány a természetlen, szegény Árvában, Liptóban, Szepesben, Sárosban volt a legmagasabb. A Vág termékeny völgyéből már kevesebben vándoroltak ki, s arról egyáltalában nem tudok, hogy a Kisalföld északi pereméről, Békéből vagy a Bácskából jelentékenyebb számú szlovák család vándorolt volna Amerikába.

A történeti igazság kedvéért erre ki kellett térnem!

A csehszlovák állam megalakulása után a szlovákiai ipar súlyos válságba került.

Az állami kedvezmények, — amelyekben a magyar kormány részéről az államfordulati részesült, — máról-holnapra elmaradtak. A szlovák iparnak alkalmazkodnia kellett a fejlettebb, kedvezőbb helyzetbe jutott cseh és morva nagyiparhoz.

A legnagyobb hátrányt jelentette a kedvezőtlen vasuti tarifa, ami hátráltatta a szlovákiai ipar versenyképességét a cseh és morva ipar termékeivel szemben. A csehek mindenáron agrár területté akarták visszafejleszteni Szlovákiát, hogy ily módon megszabaduljanak a szlovák ipar konkurenciájától. Ez a legsúlyosabban a textil és a fémipart érintette, amely lemaradva az egyenlőtlen versenyben, kénytelen volt üzemeinek nagyrésztét beszüntetni és a munkások tízezreit elbocsájtani. Ily módon a csehszlovák állam húsz esztendeje alatt Szlovákia agrár- és fatermelő államterületté fejlődött vissza, aminek következtében az egykori iparvidékeken a munkások ezrei váltak munkanélkülivé és a megélhetési nívó visszaesett. Csak részben segített ezen az 1933 utáni esztendőben megindult hadiipari termelés. Szlovákia mai

ipartelepei a Vág, a Nyitra és a Garam völgyeiben található és jelentős részük Pozsonyban és környékén van összpontosítva. A legnagyobb üzemek a Vág mentén terülnek el. Itt van a textil és fafeldolgozó ipar túlnyomó része, a cellulóztermelés és a nagy villamosvállalatok. Pozsony körül van a vas és fém-, valamint a vegyipar elhelyezkedve.

A szlovák nép igen szapora. Az évi szaporulat 30 ezer lélek, ami arra kényszeríti a kormányt, hogy ennek a munkapiacon jelentkező 30 ezer embernek egyre újabb és újabb munkalehetőséget, megélhetést biztosítson, hogy ilyen módon küszöbölje ki a munkanélküliséget és meggátolja a nagyobb mérvű kivándorlást. Ez Szlovákia egyik legnagyobb problémája.

A Szlovákiában élő németység, — amit tuduk, — évszázadok előtti telepítés, — amely a magyar királyoktól kapott számos kiváltság birtokában, a magyar impérium védelme alatt ott gyökeret vert, népességét megtartotta és az 1918-ban bekövetkezett államfordulatig mindig hűséges polgára volt Magyarországnak. Egyetlen nemzetiség nem részesült Magyarországon annyi kedvezményben, mint a németység, annak a mai Szlovákia területén élő része. Aki nem talált megélhetést szülőföldjén, — szűkebb falujában, városában — azelőtt nyitva állott egész Magyarország és senki sem gördített akadályt érvényesülésének útjába. Használhatta nyelvét, vallhatta magát cipyszernek, megtarthatta német hangzású nevét. Ha szűkebb hazájában gyárat, üzemet alapított, az állam szívesen támogatta pénzzel, közszállításokkal. Ha közhivatali pályára lépett, előhaladása zavartalan volt. Az otthonmaradottak nyugodtan művelhették földjeiket, folytathatták iparukat nemzedékről-nemzedékre. Vajjon volt-e ország az elmúlt évszázadok folyamán, ahol a német telepéseknek jobb dolguk lett volna, ahol több szabadságot élveztek, — mint éppen Magyarországon. Ez volt az oka annak is, hogy a német ifjak, akik Németországba mentek tanulni, — egy-két kivételtől eltekintve, — mind hazatértek egyetemi tanulmányaik befejezése után — s a magyar állam hűséges fiai maradtak német voltuk ellenére. Vajjon volt-e és van-e ország Európában, amely ennyi megértést tanúsít, ennyi szeretettel viseltetik más nyelvű fiai, alattvalói iránt?

Nemcsak anyagilag, hanem lelkileg is mérhetetlen károkat okozott a földreform a magyarság soraiban és a csehszlovák kormány céljairól rántotta le a leplet az a vezető szlovák

politikus, aki egy ízben Kassán kijelentette, hogy a csehszlovák kormány a földreform révén kínai falat emelt Magyarország és Csehszlovákia között, amelyet a földreform útján földhözjuttatott cseh és szlovák telepések és köztársasági érzelmű magyar földművesek fognak védelmezni a határon túl élő magyarság terjeszkedése ellen. Ily módon akarta a mohó csehszlovák imperializmus a szláv etnikai határt a trianoni határig letolni.

Legnagyobb gondunk a fiatal magyar egzisztenciák anyagi alátámasztása, ami nélkül nem tudnak elindulni az életbe. Ezen a téren igen sok tennivaló volna, mert ezt csak hosszabb lejárátú kölcsönökkel lehet biztosítani, amihez megfelelő tőkére volna szükség. Ez ma a szlovákoknál, németeknél nem probléma. Ellenben annál nagyobb gondot okoz nekünk magyaroknak.

Ha a munkaadók nemzeti alapon állnak s egyik a német, másik a szlovák munkásszervezetbe való belépést követeli alkalmazottjától. Magyar szervezet megalakítása elé nehézségeket gördítenek.

Mindamellettt a magántisztviselők elhelyezkedési lehetősége elég nagy annak következtében, hogy a zsidók kirekesztése a gazdasági életből mindenütt érezhető hiányt idézett elő képzett munkaerőkben.

A szabadpályákon a magyar orvosok, mérnökök helyzete egyre rosszabbodik. A pozsonyi magyar ügyvédek száma 40, és ez túlsok a pozsonyi magyarság részére. Szlovák, vagy német ügyfél csak a legritkább esetben fordul magyar ügyvédhez. Vidéken jobb a magyar ügyvédek praxszisa.

Nekünk — szlovákiai magyaroknak — nehéz és kényes a helyzetünk. Mi ott egy ezeréves tradíciót képviselünk, amivel szemben szöges ellentétben áll a fiatal szlovák nacionalizmus, amely serényen, lázasan igyekszik kiépíteni az új szlovák államot a német birodalom segítségével.

A szlovák nép vezetőinek egy része ma azt hiszi, hogy fejlődésének útjában az egyedüli akadály a magyarság, — s állami létét egyedül Magyarország fenyegeti. A szentistváni gondolatban nem lát egyebet, mint imperialista törekvést, amelynek egyedüli célja a Dunadencében más nemzetiségek leigázása. Ez az indítóoka annak a magyar ellenes propagandának, amellyel a szlovák sajtóban, folyóiratokban, tanulmányokban, könyvekben lépten-nyomon találkozunk.

Nyugodt lelkiismerettel állítom, hogy a Szlovákiában élő magyarság a létéért való mindennapi munka mellett a magyar és szlovák nép közötti megértést szolgálja. Semmi olyant nem teszünk, amivel akadályoznók a szlovákok államépítő munkáját, vagy amivel sérthetnők a szlovák nemzeti öntudatot. Ez a mi közeledési törekvésünk őszinte és korrekt anélkül, hogy felkínákozás lenne, vagy önérzetünk rovására menne.

Nem becsüljük le a szlovákok építő munkáját, azonban kívánatos volna, hogy a másik oldalon is kellő tárgyilagossággal vegyék tudomásul azt, hogy a magyarság itt a Dunamedencében évszázadokon keresztül fontos hivatást töltött be s, ha a szlovák nép mostani állami

függetlenségét a német birodalomnak köszönheti, — nem kisebb érdeme van abban a magyar államnak is, hogy a szlovák nép évszázadok viharában a maga etnikumát megtartotta és a gazdasági jólét és kultúra mai fokára eljuthatott.

A nagy háború még nem fejeződött be. Ha a szlovák nép a maga állami önállóságát meg akarja tartani, — felfogásom szerint — ezt csak a magyarsággal való egyetértésben, nem pedig a vele való állandó kötekedés útján fogja elérni.

A számok világában, a gazdasági szempontok vizsgálatánál sokkal nyugodtabban lehet bírálatot mondani, mint szenvedélyes politikai vitatkozás közben.

A Bánya-, Kohó- és Erdőmérnökhallgatók Ifjúsági Körének multjából.

Irta : Faller Jenő.

IV. A „Selmeci Magyar Olvasó Társulat.” 1)

Azoknak az ifjúsági egyesületeknek sorában, melyek a történelmi mult jogán magyar szót és szellemet követeltek hosszú évtizedeken át az erősen elnémetesedett Selmecen, első helyen kell megemlékeznünk a „Selmeci Magyar Olvasó Társulat”-ról, mely elsőnek tűzte zászlójára a magyar nemzeti gondolatot s szállt síkra az idegen, mindenekelőtt az akkor erősen lábrakapott szláv nemzeti törekvésekkel szemben.

1) Jegyzőkönyvét, — melynek főírata „A Selmeci-Magyar OLVASÓ TÁRSULAT ujonnan szerkesztett Jegyző-Könyve, 1843. Jelenlegi jegyző: Pávai V. Elek által.” — Kollár Gyula m. kir. erdőmérnök ajándékozta 1943. októberében a Bánya-, Kohó- és Erdőmérnökhallgatók Ifjúsági Körének. A rendkívül becses jegyzőkönyv, bár sok tekintetben hiányos — bőségesen tisztázza az eddig úgyszólván alig ismert, első magyar, selmeci ifjúsági egyesület életét és munkásságát, melyről Zivuska Jenő is csak pár sorban emlékezik meg: „A selmeci m. kir. bányász és erdész akadémia Ifjúsági Körének milleniumi emlékirata. 1763—1896.” című munkájában (p. 10.), amikor a következőket írja: „Határozott jegyzőkönyveket a magyar ifjúság különvált működéséről nem bírnunk, hanem egykorúak tanúsága szerint s a selmeci ág. ev. líceum történetének idevonatkozó helyéből következtetjük, hogy a magyar ifjúságot magában foglaló, annak érdekeit előmozdító egyesület már a század első negyedében létezett. A harmincas évekből pedig biztos adatok alapján állíthatjuk, hogy volt magyar egyesület, úgynevezett „selmeci akadémiai magyar literaturai társaság”, melynek tagjai nemcsak akadémiai hallgatók, hanem líceumi tanárok, tisztos városi polgárok is voltak s az

Az a magyarosító, minden idegen hatást lerázni kívánó hazafias szellem ugyanis, mely szinte változatlanul hatja át még ma is egyetemünk ifjúságát, sok évtizedes multa tekint vissza s az 1832-ben alakult „Selmeci Magyar Olvasó Társulat”-ból indul ki, mely 1848-ig, tehát 16 éven át hirdette a magyar gondolatot, elhivatottságot és élniakarást.

A Selmeci Magyar Olvasó Társulat keletkezését, célját és rendeltetését egykori jegyzője Pávai Vajna Elek 2) kissé dagályos, de an-

egylet elnöke pedig mindig a selmeci közélet egy kiváló tagja; az utolsó, 1847-ben Petykó András bányatanácsos volt. A körnek áldásos működése a negyvenes évek második harmadában jelentkezik eklatánsan, amikor bizonyos Szlaviáért lelkesedő líceumi tanulók, bányász-erdészhallgatók és tót kisasszonyokból álló pánszláv társaságot buktatott meg befolyásával. A szabadságharc romboló elemei szétszórták a béke művét s a harcba hívó harsonák elszólitották a munkásokat. A kör könyvtára, alapszabályának értelmében az ev. líceumra maradt.” — A selmeci Magyar Olvasó Társulat jegyzőkönyvét egyébként — melyből munkám anyagát merítettem — Ruzsinszky István bnh., az Ifjúsági Kör jelenlegi elnöke volt szíves rendelkezésemre bocsájtani, kinek szívességéért ezúton is őszinte köszönetet mondok.

2) Ez a múlt század nagynevű geológusa és paleontológusa, Pávai Vajna Elek (szül. 1820-ban Nagyenyeden, megh. 1874-ben Budapesten) volt, ki 1841-ben iratkozott be bnh.-nak s lépett be az Olvasó Társulatba, mely az évben tartott harmadik gyűlésén már jegyzőjévé választotta. Tiszttségét 1845. dec. 15-ig töltötte be amikor a bányászati szakot elvégezve, tiszttségéről lemondott s Kolozsvárra ment múzeumőrnek, ottani állásai

nál ékezebb szavakkal irt egyetlen mondatban rögzítette a Társulat jegyzőkönyvének előszavában s az a következőkép hangzik :

„Ezernyolcszázharminckettödik év tavasz-
elő (ápr.) 15-dik Napján virada föl e magyar olvasó-társulat létének első hajnala — amikor több hön érzetű lelkes ifjak egyesült akarattal ragadák meg az alkalmat kivívni maguknak a rég óhajtott célt, miáltal magoknak, mint egy Olvasó-társulat tagjainak, alkalmat szerezhetni a Honi Nyelv s Literatura bővebb s alaposabb ismeretére s kellemmel párosult hasznos időtöltésre.”

Mint látjuk, az elnémetesedett Selmecen tanuló magyar ifjúság régi óhaja vált valóra a **Magyar Olvasó Társulat** megszületésével annál is inkább, mert a német és különösen a szláv nemzetiségű hallgatók már szorosán összefognak s iparkodnak elnyomni a magyar nemzeti törekvéseket.

A hazafias megmozdulás eredetileg a selmeci ág. ev. líceumból indult ki, melynek keretében 28 taggal, már 1826. okt. 21.-én megalakult a **Nemes Magyar Társaság**, melynek nemzeti programja rövidesen nagy rokonszenvre talált a város polgárai közt. 3) Ennek mintájára s véle szorosán együtt működve, alapította 1832. ápr. 15.-én néhány lelkes hallgató az aka-

azonban rövidesen elhagyva, beutazta egész Európát és Amerikát s Nyugat-Indián át tért haza. Ekkor újból a kolozsvári Erdélyi Múzeum szolgálatába lépett, de 1870-ben Bpsten találjuk, mint geológust a M. Kir. Földtani Intézetben, melynek évkönyveiben jelentek meg kitűnő szakmunkái. Az Olvasó Társulat jegyzőkönyvét, régi adatok s följegyzések alapján, a Társulat megbízásából 1832-től visszamenőleg ő állította össze s így tulajdonképpen neki köszönjük mindazt, amit az Olvasó Társulat multjából tudunk.

3) A Nemes Magyar Társaság, a soproninak és pozsonyinak mintájára 1826. okt. 12.-én keletkezett, ekkor engedte meg ugyanis a líceumi tanári kar működését. A Társaságot Homokay Pál kecskeméti születésű fiú alapította, ki a pozsonyi ev. líceumból jött Selmecre, hol ezt megelőzően, az ottani magyar társaságot szervezte meg. A Társaság 1826. okt. 21.-én tartotta alakuló gyűlését 28 taggal, kik az első években hetenkint kétszer jöttek össze s szavalással, költői munkák föllovasásával és meg-bírálásával, általában a magyar nyelv művelésével foglalkoztak. A Társaság működését az 1844—45-ik tanévben a Heytartótanács betiltotta, de Magyar Irodalmi Kör révén még az évben újból engedélyezte, mely 1882-ig állt fön, amikor is Petőfi emlékére, ki mint líceumi diák a körnek lelkes tagja volt, Petőfi-körnek nevezték el, mely az összeomlásig működött példás, hazafias szellemben, az egykor országoshírű ev. középiskola falai közt. — L. bővebben: Breznayik János: A selmechányai ág. h. ev. egyház és líceum története. p. 447—452.

démiai Magyar Olvasó Társaságot, mely mindenekelőtt a hallgatók közt kívánta előbbre vinni a magyarság ügyét. A lelkes ifjak, akik a társulatot létrehozták, mindössze 24-en voltak 4), de tettekés, odaadó munkájukkal — mint látni fogjuk — rövidesen nagy tabort gyűjtöttek maguk köré s a szabadságharc kitörésekor már szervezett, erős sorokban zárkóztak föl a magyar lobogó alá, vették föl a harcot az idegen, mindenekelőtt a pánszláv propagandával szemben s mentették meg Selmec magyarságát.

A Társulat egyébként alakulása után azonnal pontokba foglalta ideiglenes szabályzatát, mely a következő volt :

„I. Minthogy a Társulat célja a honi nyelv alapos ismeretének terjesztése s azt minél előbb honfitársak birtokába lenni óhajtja: következőleg a Társulat Tagjainak Száma határtalan Mindazonáltal minden új tagnak a Társulat havi Gyűléseibe megelőzőleg elfogadhattni kell.”

„2. A Társaság középponttya mindig Selmec városa maradand minden által olly helyekről is, mellyek közt fennálló s biztos közösülés áll, tagok elfogadtattnak.”

„3. Az alap betételi díj 2 pengő frt. — a havonkénti díj pedig 40 p kr., mit minden tag kivétel nélkül megfizetni tartozik.”

4) A magyar ügy érdekében kifejtett lelkes munkásságukért kell, hogy nevüket följegyezzük. A társulat alapítói a ráánkmaradt jegyzőkönyv szerint a következők voltak :

1. Adda Titusz, 1832-ben iratkozott be bmh.-nak s mint kincstári titkár ment nyugalomba.

2. szakolczay Baternay Antal, 1833-ban iratkozott be bmh.-nak s mint bányagazgató szolgált Zdraholczon. (?)

3. Beniczky Lajos, 1832-ben iratkozott be bmh.-nak. 1848-ban Kossuth, mint teljhatalmú kormánybiztost küldte Selmecbányára a csehek által szított munkászavargások elsimítása végett. A szabadságharcot, mint honvédörnagy harcolta végig.

4. Berghoffer Ferdinánd 1830-ban iratkozott be bmh.-nak s mint cs. kir. min. titkár halt meg 1866-ban. Életrajzát I. Faller Gusztáv: A selmeci m. kir. bányász-és erdészakadémia évszázados fennállásának emlékkönyve. 1770—1870. p. 277—278.

5. Fischer György, 1832-ben iratkozott be bmh.-nak.

6. Fülöp Sándor, 1832-ben iratkozott be bmh.-nak. Kapnikbányán szolgált a kincstárnál.

7. Gränzenstein Gusztáv, 1828-ban. iratkozott be bmh.-nak. Az első független magyar minisztérium bányászati osztályának volt főnöke. Életrajzát lásd : Faller Gusztáv idézett művében. p. 276—277.

8. Gyra János 1830-ban iratkozott be bmh.-nak s mint cs. kir. sófőzdemester ment nyugalomba.

„4. Gyűlések havonként csak egyszer tartattak és pedig mindig hó első napján.”

„5. A Társulat tisztviselőisége áll 1. Könyvtárnokból — 1. Pénztárnokból és 1. Titoknokból, akik is szavazat többségével választattak.”

„6. Mind a Könyv, mind a Pénztár, év végével szemle alá vétetik a Jegyző és két rendes tag által s a Társaság az eredményről tudósítatik.”

„7. Ha valamely tag 3 hóig tartozását befizetni elmulasztja, kilépettnek tartatik, — ki is azonnal minden jogáról a társaság iránt lemondani kénytelen.”

Az ideiglenes alapszabályok értelmében ugyancsak az első gyűlésen megválasztották a Társulat tisztikarát s eszerint könyvtáros **Szabó József**, pénztáros **Szalmáry József**, jegyző pedig **Kovács Lajos** lett.

A társulat vezetőségének komoly szándékát s előrelátását jellemzi aztán, hogy már a következő, 1833-ik év ötödik gyűlésén bizottságot választ egy tervezet kidolgozására, hogy mimódon tegyen a társulat kitűzött céljának eleget az esetben, ha a kis taglétszám miatt esetleg a társulatot fel kellene oszlatni.

A négytagú bizottság — melynek tagjai **Szabó József**, **Bartha Gyula**, **Berghoffer Ferdinánd**

és Kosotányi Antal voltak — ennek alapján következő tervezetet nyújtotta be a Társulat febr. hó 10.-én tartott gyűlése elé:

„Hogyha az olvasó társulatnak tagjai nyolcra apadnának, abban az esetben a Társulat könyvtára, a Selmeci Ágostai vallást követő Lyceumbeli magyar Literatúrai Társulatnak, — mint amelly akkor a nemzeti Nyelv terjedésére szép reményekkel biztatá a Társulat alapítóit — maradandólag s visszavehetetlen adassék át, kivéven az eredeti Jegyzőkönyvet csak ugyan a következő föltétel alatt. Hogy bármely rendű magyar ajku polgár társainknak havi 20 p kr. fizetés mellett köteles legyen a Magyar Literatúrai Társaság könyvtárából minden kiadási nehézségek nélkül könyveket kölcsönözni.”

A tervek alapján aztán 1833. márc. 12.-én az ev. liceumbeli **Nagy Magyar Literatúrai Társaság**gal végleges szerződést kötöttek, melyet az akadémiai Olvasó Társaság részéről **Szalmáry József** pénztárnok, **Kovács Lajos** titoknak, **Thurmann Antal**, **Beniczky Lajos**, **Kraynay Béla** és **Kosotányi Antal**, míg a liceumi Magyar Literatúrai Társaság nevében **Horváth Mihály** elnök, **Grajzelly Dániel** alelnök, **Gömöry Fridrich** titkár, **Bartholomaides János** pénz- és könyvtárnok s végül **Breznyik János** aljegyző írták alá. 5)

9. Hübner Ágoston, 1831-ben iratkozott be bnh.-nak. Nagybányán szolgált, mint főkémlész.

10. Imreh Miklós, 1833-ban iratkozott be bnh.-nak s mint bányatörvényszéki titkár szolgált Zalatnán.

11. Juhász József, 1827-ben iratkozott be bnh.-nak. A székelyi bányabányászati igazgatóságnál teljesített szolgálatot, mint kémlelész.

12. Berzenzei Kovács Lajos, 1831-ben iratkozott be bnh.-nak. Az akadémia elvégzése után állást nem vállalt, mint földbirtokos és bányarésztvényes élt barszegyei birtokán.

13. Kosotányi Antal, 1838-ban iratkozott be bnh.-nak.

14. Kraynay Adalbert. Valószínűleg selmeci hivatalnok volt, mert neve nem szerepel az akadémia hallgatóinak nyilvántartásában.

15. Mészáros László. Mint előbb.

16. Markovics Márton, 1832-ben iratkozott be bnh.-nak. Máramaroszigeten volt segédhivatali főnök.

17. Matulay Frigyes, 1831-ben iratkozott be bnh.-nak. Mint m. kir. táblai tanácsos ment nyugdíjba.

18. Rösztler Ervin. Valószínűleg selmeci tisztviselő volt, mert nevét nem találjuk az akadémia nyilvántartásában.

19. Sasku Károly, 1832-ben iratkozott be bnh.-nak.

20. Szabó József, 1825-ben iratkozott be bnh.-nak s Besztercebányán halt meg mint bányabiztos.

21. Szalmáry József. Valószínűleg selmeci tisztviselő volt, mert neve nem szerepel az akadémia nyilvántartásában.

22. Thurmann Antal, 1832-ben iratkozott be bnh.-nak Nagybányán szolgált.

23. Tonházy Lajos, 1829-ben iratkozott be bnh.-nak Besztercebányán volt m. kir. segédhivatali főnök.

24. Vass Elek. Valószínűleg selmeci tisztviselő volt, mert neve nem szerepel az akadémia hallgatóinak nyilvántartásában.

25. A személyi adatokat Faller Gusztáv idézett forrásból merítettem.

5) A szerződés eredeti szövege a következő:

Szerződés.

„Mivel a Selmeci Magyar Olvasó Társulat tagjaitól ezen Szerződés sikerésítésére meghatalmazva, teljes hatalmat adunk társaságunk nevében a városunkban bekebelezett Lyceumbeli Magyar Literatúrai Társaságnak azon esetre, ha társaságunk tagjai száma nyolcra hanyatlana, akkoron könyvtárunkat tellyes épségben s egészen átvenni, azt állandóul és maradandólag, mint sajátját birhatni s azon túl társaságunk minden megtarthatási, vagy visszavehetési jogáról örökre lemond, azon kötés alatt mindazonáltal, hogy a magyar Lit. Társaság köteles legyen minden magyar ajkú — főkép bányász — polgártársainknak, havi 20 pengő kr.-nyi díjért könyvtárunkból könyvet kölcsönözni, azon pénzből azt szaporítani s azon célra melyet a két rokon társaság alapulásánál magának kitűzött állandóul fenntartani.”

„Melynek erősségére adjuk ezen aláírásunkkal biztosított kötelező Levelünket.”

Ez nagy vonásokban az Olvasó Társulat alakulásának története, melynek további fejlődéséről, sajnos csak meglehetősen gyér följegyzések állnak rendelkezésünkre, azonban éppen elegendők ahhoz, hogy kellő bepillantást nyerjünk a Társulat életébe.

A tagok ugyanis már az alakulás utáni első években úgynevezett „városi tisztviselőkből”, „bányatisztekéből”, „tanárokból” stb. és „gyakornokok”-ból, azaz akadémikusokból állottak, kik mellett azonban különösen a 40-es évektől kezdve sok selmecbányai asszonyt és lányt találunk. 6) A tagok száma általában 60—70 között mozgott, ami tekintélyesnek mondható, ha számbavesszük, hogy ugyanakkor a liceumi Magyar Literatúrai Társaságnak is megvolt a maga külön taglétszáma. A Társulat tagjai közt találjuk egyébként már 1834-ben a vá-

„Selmecen martius 12-én 1833-ban.
A Magyar Olvasó Társaság megbizottjai.
Szathmáry József. Pénztárnok.
Szabó József. Könyvtárnok.
Kovács Lajos. Titoknok.
Thurmann Antal — Kraynay Béla.
Benyiczky Lajos és Kosotányi Antal.”

„Más részről mi állítottak a Magyar Literatúrai Társaság évére megbizott tagjai a fenn említett Társaságunkat illető kötetekbe megegyezünk s annak kötelező erejét aláírásunkkal ezennel bizonyítjuk. Azon esetre pedig, ha bármelley fél szerződésének — mellyre ezennel magát kötelezni — betöltését gátolná, meghatalmaztuk az akkori t. cz. Városi bíró urat az ügy és szerződés értelmében szerinti legridegebb eldöntésére.”

„Selmec Martius 12-én 833.
A Magyar Lit. Társaság meghatalmazottjai.
Horváth Mihály a Társaság elnöke.
Grajzelly Dániel. Alelnök.
Gömöry Fridrich. Titoknok.
Bartholomiades János. Pénz- és Könyvtárnok.
Breznyik János. Aljegyző.”

„Praesens Tractatus Donationalis praeinserti, ad acta Civitatis publica in origine suae repositi gaenuinum par, respectivis parlibus interessatis, pro futura iurium suorum cautella, sub authentico Civitatis sigillo magistratualiter extradatus ex Sessione Magistratuali.”

„Schemnicii die 4. Martii celebrata. Ao. 833.” Secum et extradatum per Josephum Antalffy m. p. Civit. ord. Notarium.”

Hóni nyevlen: „Hogy ezen adományos Szerződés az aláírt felektől a Törvény előtt legfelsőbb kegyes kir. rendeletekhez képest élő szóval is megerősített legyen, ezennel kérelmekre törvényesen bizonyítottatik. Költ Selmec-Bélabányával egyesült szabad kir. bányavárosában 1833-dik Esztendő Junius havának 5-dik napján tartott Városi Törvényszékében. Jegyzé: Antalffy József m. p. Városi hites Feő Jegyző.”

6) Az Olvasó Társulat jegyzőkönyve több ízben hivatkozik erre, névszerint azonban csak Svaicer Katalin, Almásy Mária, Ferschin Mária és Dulovics Kamilla nevei maradtak ránk.

ros kitűnő polgármesterét, a szikár alakú, markáns arcélű, **Goldbrunner Sándort** 7), ki mint tudjuk, állandóan zsinóros magyar mentében ült hivatalában s 1849-ben józan bölcseségével megmentette Selmecet a Kálvária hegyen beépített orosz ágyúk tüzétől. De ott van a tagok között ezévben már **Breznyik János**, a liceum kitűnő igazgatója is és sok más kiváló embere a bányavárosnak. 1836-ban a Társulatnak 4 tiszteletbeli tagja is van 8) s 1841-ben elkészítik a Társulat végleges — mint írták „**korszerű**” — alapszabályzatát. A szabályzatot a Társulat határozatára **Agricola Adolf**, **Muzsnay János** és **Szlávy József** dolgozták ki s az 1841. ápr. 15-én lépett életbe.9)

Az 1840-es évektől kezdve aztán szokássá lesz, hogy a kamaragrófot kéri föl a társulat főpártfogójául. Így pl. az 1843. télelő (jan.) 17-én tartott gyűlés elhatározta, hogy egy ötös bizottság, mely **Gábory Antalból**, báró **Apor Sándorból**, **Albert Antalból**, **Dercsényi Lászlóból** és **Kayser Augusztból** állt, keresse föl **Svaicer Gábor** kamaragrófot 10) s kérje föl a pártfogói tisztség elfogadására. A bizottság rövidesen közölte, hogy küldetését bevégezve, jelentheti miképpen a főpártfogást jelenlegi kamaragróf **T. T. méltóságos Svaicer Gábor** is kegyes volt elfogadni s egyszermind igérni, miszerint mindent, ami a Társulat állandóságát előmozdítandia, kieszközölni, hazafiúi magyar szent kötelességének fogia tartani.”

A Társulat egyébként évi 8—10 gyűlést tartott, szoróalmasan ápolta az egyesületi életet s fáradhatatlanul munkálkodott közre a magyar szó és magyar írás terjesztésének érdekében. Könyvtárosa részletesen számolnak be a könyvtár forgalmáról, mutatják be a megrendelni kívánt új könyvek jegyzékét, nyomatják ki a meglévőket, mit pl. 1835-ben Márkus János (?) tisztelendő úr, az akkori városi könyvizsgáló. — *librarum censor* — nem engedélyez, mert „sok a könyvek közt a pánszlávellenes.”

(Folytatás köv.)

7) Selmecbánya kitűnő polgármestere, később főispánja és képviselője, Goldbrunner Sándor (1807—1882.) eredetileg bányajogász volt s 1830-ban szerzett oklevelet akadémiaíráskon. Rövid életrajzát l. Selmecbányánk emlékkönyve, p. 149.

8) A tiszteletbeli tagok: Ferschin János főerdőmester, Gábory Antal, Rombauer Gottfrid és Láng György voltak.

9) Az alapszabályokat a Függelékben teljes egészében közlöm.

10) Svaicer Gábor cs. kir. udvari tanácsos és alsó-magyarországi főkamaragróf életrajzát l. Faller Gusztáv előzőkben idézett munkájában, p. 256—263.

Az ifjúsághoz.

Zimankós, csunya, viharos téli este volt. Metsző, északi szél csapkodta a házak oldalát s zúgva, ordítva, bömbölve keringett a tornyok között. Sopron szűk utcáin, amelyeket talán éppen a szél járása miatt építettek ilyen zegzúgosra, szaporalépésű embercsoportok siettek. Nem fáztak. A szemükben tűz parázslott, a lelkük tele volt melegséggel, az ajkuk lázas szavakat suttogott, az öröm sebes hajtással kergette szívükön keresztül a vért. Nem fáztak. Nem érezték a hideget s nem vették észre, hogy az orkán belekapaszkodik a ruhájukba, hogy majdnem ledönti őket a lábukról. Boldogok voltak. Érezték, hogy ezen a zimankós estén a magyar szívekből új templom épül, templom, amelyben a magyar szó, a magyar irodalom, a magyar művészet kap hajlékot s melynek círádái mind a magyar nemzet dicsőségére s a magyarok Istenének imáadására szökkennek a magasba. Csak ők jártak az utcán: Sopron magyarjai.

1877. március 10-ike volt, a Soproni Irodalmi és Művészeti Kör első estjének napja.

Soproni tanáreberek kezdeményezésére Frankenburg Adolf alapította. Ki volt Frankenburg? Kossuth Lajos munkatársa s az Életképek szerkesztője. Öreg korát Sopronban töltötte s a 70-es évek minden magyarosodási mozgalmában vezető szerepet vállalt.

Mi volt az irodalmi és művészeti kör, vagy mai néven, a Frankenburg Irodalmi Kör? Célja: a magyarság egyesítése, a magyar élet fellenédítése, a magyar irodalom és művészet iránt való érdeklődés felkeltése és általában a művelődés mélyítése és erősítése. Ez a feladata megmaradt mind a mai napig azzal a különbséggel, hogy működésében, az irodalmon van a hangsúly. Mind a mellett nem úgynevezett iro-

dalmi társaság, hanem irodalmi célokat szolgáló kulturális egyesület. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy egyrészt bemutatja az országos irodalmat, másrészt támogatja a helyi irodalmat. Az alapszabályszerű esték inkább az országos irodalmat szólaltatják meg, a kamaraesték pedig a helyi irodalmi érdekeit szolgálják. A helyi irodalom érvényesülési köréhez tartoznak a más kultúrközpontokban rendezett előadások, a pályázatok, az évkönyvek és egyéb kiadványok.

Dióhéjban ez volna a Frankenburg Irodalmi Kör, amely közel 67 esztendővel ezelőtt egy zimankós, szeles, hideg napon született. Azelőtt Sopronban a magyar szó csak egy-egy szigeten hangzott fel s a magyar irodalom, a magyar művészet szűk, füstös diákszobákba szorult.

Magyar feladatot vállalt s kezdettől fogva magyar munkát végez. Adott helyzetéből következik, hogy általános szempontból értékeli a kulturális életet s nem csatlakozik különleges irányokhoz, stílusokhoz. Itt, a nyugati végvárbán csak így tudja szolgálni célját, feladatát.

Magyarságát bölcsőjében hordozta, munkájában, hagyományában, lelke mélyén hordozza.

Ennek az egyesületnek a nevében fordulok most a soproni magyar ifjúsághoz. Megmondom ki vagyok, és kezet nyújtok. A magyar ifjúság érdeklődését, megértését és szeretetét kérem az irodalmi kör számára s a szavamban talán benne rezeg annak az ifjúságnak a hangja is, amely az irodalmi kör bölcsőjét ringatta s minden sorsában végigkísérte. Annak az ifjúságnak a nevében is szólok, és azt hiszem, hogy baráti kezekre találok.

Berecz Dezső

a Frankenburg Irodalmi Kör elnöke.

Kárpátaljáról.

Dunántúli ember vagyok, aki sohasem látott még komolyabb, örök hóval borított hegyeket, erdőmérnök-jelölt, aki munkásokkal, még hozzá ruszin munkásokkal még csak elméletileg foglalkozott. Praxiba való jelentkezésem után kiköltöztem egy szegény, elmaradt ruszin faluba, mostoha lakásviszonyok közé, ahol szinte lehetetlen élelmezési nehézségekkel, gyűlölködő, s bizalmatlan munkásokkal vágtam neki egy 4 ezer köbméteres vágásterület kitermelésének. Elégedetlenek és éhesek voltak, én is,

nem tagadhatom. Talán nem jutottam volna olyan közel hozzájuk, ha nap mint nap nem látták volna, hogy ép oly rosszat és keveset eszem, mint ők.

Már az első hét nehezen indult. Elém vágott egy csomó égetően fájó problémát, ami sürgős megoldásra várt. Adva volt egy 500-as munkáskeret (ebből sok szökésben) ruszinok, zsidók, németek. Elsősorban ruszint és zsidót állt módomban összehasonlítani. Az utóbbiakat egyáltalában nem lehetett a vágásnál, s döntés-

nél felhasználni, gyávák, alamuszik s nagyon ügyetlenek voltak. Megjegyzem, ezek a zsidók nem városból behívott munkaszolgálatosak, hanem a környék falvaiból (Bedőháza, Bustyaháza stb. valók), akik eddig is munkában nőttek fel. Nehéz, esős körülmények között, nagyon meredek hegyoldalon, sokszor hóviharak közepette, kellett dolgozni s pl. a lúckéregből maguk gyártotta szánkó-féleséggel a ruszinok kétszer annyit szállítottak le majdnem kétszer olyan rövid idő alatt. A napi teljesítmény ruszinoknál nyolc-kilenc fordulás, míg a zsidóknál legfeljebb 4–5, és az is milyen keservesen, folyamatos jajgatás és sírángozás közepette. Érdekes, a ruszinok nem beszéltek a zsidókkal, teljesen külön dolgoztak, ettek, és sohasem segítettek nekik, vagy magyaráztak meg valami gyakorlati fogást, ami ők már elsajátítottak. Ellenben harsogva nevték ki a zsidókat, ahogy szánkóikat kétségbeesetten fékezve, hatalmas esések közepette, ereszkedtek le a hegyoldalról.

Igyekeztem a lelkükhöz férközni, s ez azt hiszem, sikerült is. Sokan óvtak, hogy nem érdemes próbálkozni velük, csak felesleges időpocsékolás és csakugyan egy páran becsaptak és visszaéltek a bizalmammal, de ez semmi esetre sem mondható általánosságban.

Érdekes volt különösen az elején, amíg nagy élelmezési gondjaim voltak, a ruszin házak viselkedése. Küldhettem a legényeket s mehettem magam is házról-házra tojásért, tejfelért vagy egyéb élelmiszerért, hiába kínáltam a legborsosabb árat, nem tudtam venni semmit, jöllehet tudták, ki vagyok. (Kerülő úton megtudtam, hogy pálínkáért, főleg denaturált szeszért, mindent kaphattam volna, ami szemem-szám kívánt.) Pár hét múlva, mikor jobban megismertek férjeik, felengedett az asszonyok bizalmatlansága s már maximált áron kaptam azt, ami szerény kamrájukból, gazdaságukból kitellett.

Az első időben beutaztam a különböző védkerületeket, ismerkedtem a tereppel, a körülményekkel, erdőörökkel s a munkás tömegekkel. Különösen élelmezés viszonyait tanulmányoztam, mert úgy tapasztaltam, hogy ennek egyenes függvénye az ő munkateljesítményük. Kimondhatatlan rossz utakon, igásszekerekkel utaztam ezekre a helyekre. Egyik hosszabb utamon váratlanul hatalmas viharba és jégesőbe kerültünk. Mennydörgés és villámcsapások mindenfelé. Vékony, lyukas pokróc alatt átázva dideregtem, előttem ült a hajtó öreg ruszin, ki minden villámcsapásnál háromszor keresztet

vetett, majd káromkodott felváltva. Egy fülsüketítő dörrenés aztán elfelejtette vele mindkét szertartást, még a lovak is megálltak, de az én lélegzetem is, mert a közvetlen fölöttünk emelkedő dombon álló ruszin házba vágott bele a ménkü. Ugyancsak esett, mégis hatalmas lángokkal égett a ház. Oltásra gondolni sem lehetett. A család szénája és mindene odaégett.

Az én falum népe, mint általában a ruszin nép, nagyon vallásos, majdnem minden ház bejárata előtt, néha primitív, de mégis kifejező kereszt, vagy szentkép áll. Szentjeiket nagyon tisztelik és sok ünnepet tartanak. Jöllehet a kárpátaljai kormánybiztosság rendszabályozta és pontosan megállapította az ünnepeket és munkanapokat, ők mégis a pópájuk hirdetését veszik irányadónak és gyakran megjárta az erdőhivatalunk, mikor egy váratlan ünnepen a munkásság háromnegyedrészre nem jelent meg a vágáson. Délelőtt három-négy órát is ülnek és térdelnek a misén, órák hosszat énekelnek a karban. A szőlőénekesek egyszerű munkásember, áhitat sugallta dalaik gyönyörű szép dallamosak és magas énekkultúrával adják elő őket. De délutánra szabadulnak a szilaj kedélyek s ami pénzük a misemegváltásból, adakozásból megmarad, korcsmákban, söntésekben költik el. S az asszonyok majdnem lépést tartanak az ivásban is a férfiakkal. Nem ritka látvány az ájult, részeg asszony. A gyerekeket is elég korán szoktatják az alkoholhoz. Ennek szomorú eredménye a magas csecsemőhalálozási százalék, a sok beteg, degenerált gyerek, (vak, néma, fél-hülye). Igaz, hogy ehhez az egészségtelen, dohos, betömött ablakú, piszkos lakások, a hiányos tápértékű és kevés élelem is hozzájárul. E szegény falu ruszin házaiban felnöttek felfogása alig különbözik gyermekeikétől. — Az őrlődő napok egyhangúságába belefásultak, primitív életképükben nincsenek magasabb eszmék, vagy nyugtalan felfelétőrekvő vágyak, közönyösek. Fontos nekik, hogy kis kukoricaliszt legyen, hogy megfőzhessék a puliszkájukat, alig egy pár ételt ismernek a krumplin, babon, borsón és tejtermékeken kívül. Sülttészta féleségek teljesen ismeretlenek. Minden dolgot az elemi szükségletek nézőpontjából ítélnek meg, nemzeti és faji öntudatról beszélni sem lehet náluk. Úgy vélik, mivel a csehek alatt olcsóbb volt a lábbeli, meg munkanélküli segély is volt, az volt a jobb világ, a cseh urak voltak a jobb urak. Különösen ezt a csehek által elrontott nemzedéket nehéz munkára szoktatni. Ugyanis munkásaim nagy részét nem fűtötte az a vágy, hogy

többet keressen, mivel a mostani fizetési rendszer mellett akkordban három és fél, négy nap alatt jól megkereste, amire neki és családjának szüksége volt. Utána indult haza, vagy ha erőszakkal visszatartottuk, munkájának már semmi haszna nem volt. Különösen a messzebb lakók szombaton már erősen készültek haza; hétfőn csak késő délután állottak munkába és így két munkanap elveszett.

Az életet és a halált nem veszik olyan tragikusan, mint mi. Sokkal természetesebbek, mindent úgy fogadnak, ahogy van, s mint ahogy hódolattal megemelik kalapjukat az egyszerű fakeresztek előtt, éppúgy tisztelettel üdvözlik, ha a halál eljön, vagy új kis élet kezdődik. Meredek hegyoldalakon fát vágó ruszin az örök veszedelmek és bizonytalanságok között nagyon közel érzi magát az Istenhez, akinek kezében hitvány kis fűszál az ember, akinek kellehetetlen akarata előtt úgy eldőlt a leghatalmasabb ruszin is, mint ahogy kidőlnek a százéves, hatalmas fenyőóriások az ő fejszecsapaiktól. Ezért nyugodtak a legnagyobb veszély idején is s a mellettük lezúduló halál sem rendíti meg ezt a primitív, nyugodt, Istenbe vetett hitet. Ezért nincsenek vallási problémáik, ezért béketűrő, belenyugvó nép. Késő este a kalyibákban füstölgő tűz mellett sokszor hallgattam furcsa, szomorú dallamú, elnyújtott énekeiket. Valami elfojtott szomorúság, keserűség zendül ki a lágy, szláv melódiákból, de ez sohasem csap át szilajos, dacos elkeseredésbe, hanem a fájdalmas belenyugvás akkordjaiban vész el. Nem egy kuruc kesergő ruszinra fordított változatát hallottam.

A munkásnép soraiban meglepődve találtam egész csomó magyar munkás nevet: Rákóci, Hajdú, Kovács, Nagy, stb. olvastam, és egy szót sem tudnak magyarul, arcuk, mozgásuk teljesen szláv jellegű már.

Népviselőikhez éppúgy ragaszkodnak, mint néhány furcsa, esetlen táncmozdulatukhoz, amit nagy ünnepeken lejtenek el öregek, fiatalok egyaránt. Sok érdekes szokásuk is van, természetesen a legtöbb babonás, pld. amikor a munkásaimhoz mentem a patak partján, korszóval a kezében kijött egy ruszin asszony, a patakhoz igyekezett. Én ép ott megálltam beszélgetni, az asszony meg csak állt a kert-ajtóban, nem akart lemenni előttem a patakhoz. Mint később megtudtam, az ősi fáma szigorú parancsa, hogy ha üres korszóval valaki előtt elmegyünk, azzal még a mai nap végzetes szerencsétlenség történik. Vagy jó félóráig vártam

az asszonyt szakadó esőben, ő meg csak várt türelmesen, nem akart veszélyt hozni a fejremre.

Jöllehet elég nagy a falu, de sem tanítója, sem jegyzője nincs, elég messzire kell a gyerekeknek átgyalogolni a másik faluba, ahol egy hat elemis ruszin tanító foglalkozik velük. Az írni-olvasni tudók száma feltűnően kevés a faluban.

Úr féle nadrágos magyar embert igen megsüvegelek, ha lovon vagy fogaton halad át a falun, de ha gyalog jön, még a gyerekek sem veszik észre, különösen, ha fegyver sincsen nála.

Vallásukról talán még csak annyit, hogy az időjárás: vihar, eső, szinte fél Istenként meg személyesítve szerepel. Ez, valamint sokféle babonájuk, meglehetősen gyenge erkölcsi felfogásuk, laza családi életük mind azt bizonyítják, hogy a ruszin még igen gyermek-nép, évszázadok egyhangúságában minden kultúrától, szellemi haladástól elzárva, mostoha körülmények között nem fejlődhetett ki sem erkölcsi, sem gazdasági, sem szellemi tekintetben. S a magyarban nem is láthat még mást, mint urát, parancsolóját, mert egyenlőre legfeljebb annyi az érintkezés a magyarsággal, hogy a mérnök elfogatja a csendőrrel, az bekíséri, és a szolgabíró elítéli egy kis falopásért, amit ő nem tart bűnnek.

Végezetül hadd szabadjon pár szóval elmondanom szerény próbálkozásomat, mikor azt a nehéz feladatot kaptam, hogy egy meglehetősen meredek terepen döntessek fenyőrönköt, a lückérget szállítsam le a völgybe a patakhoz, s itt ugyanakkor nehéz terepen, robbantásokkal sürgősen egy vontató utat építsek ki a vasúti rakodóhoz. Az erdőőr és az előmunkások németek, a ruszin munkások egy része szökésben, s vagy egy szakasz zsidó munkaszolgálatos: ezekkel kellett dolgoznom. Az első hét volt különösen nagyon nehéz, roppant bizalmatlanul pislogtattak hátra, amikor egész nap a hátuk mögött álltam, úgy dolgoztak behúzott nyakkal, mintha korbácsütést várnának bármelyik pillanatban. De mikor aztán látták, hogy csak a lógóst büntetem, s aki dolgozik, jutalmul jó szót és elismerést kap, lassanként megnyugodtak. Nem nagyon szokták meg, hogy ember számba vegyék őket. S láttam, különösen az hatott rájuk, hogy mindig ruszinul próbáltam szólni hozzájuk. Az első hét után már törtem valamelyest, sose nevelték ki próbálkozásomat, sőt, legtöbbször magyarul feleltek. Erdőőröm nem kis csodálkozására, az a szerinte legsötétebbnek kikiáltott

kommunista is magyarul felelt nekem, akiről úgy tudta, egy szót sem beszél magyarul. Hamarosan átláttam, hogy kik a legjobb s legügyesebb munkások, akikre a többiek is hallgatnak, ezeket különösen figyeltem és lajstromot állítottam róluk össze, falujuk és megbízhatóságuk szempontjából. Ezekkel többet foglalkoztam. Érdeklődtem dolgaik: családjuk, vagyoni állapotuk iránt és kikértem véleményüket a szakkérdésekben. Ők nagyon büszkék voltak erre, társaik meg irigyelték őket. Ők is roppant igyekeztek, nemcsak a dicséret megszerzésére, hanem nagyobb munkateljesítményre is, amit én nagyobb élelmezési fejadaggal jutalmaztam meg. Ezzel meglehetősen munkateljesítménybeli sikert értem el. De erkölcsit is, mert akármilyen csunya esős időben is kora reggeltől késő estig velük maradtam, együtt ettem velük, egyszer fenn voltam a meredek vágásban, majd lementem az útépítéshez nap mint nap. Esősebb napokon, amikor fenn a fa lekérgezés következtében meg-megcsúszott s hatalmas sebességgel mindent zúzva, törve zúdult le a patak-völgybe, ahol az útépítkezés folyt, úgy, hogy komoly veszély állt fenn, figyelő őrköt állítottam a szomszéd csúcsra, akik jelt adtak a fa csúszásakor. Érezték, hogy életükért felelős vagyok és vigyázok rájuk s ez jól esett nekik. Nem a sok

beszéd, hanem a személyes példa volt előttük a fontos, máskor, kisebb esőnél abbahagyták a munkát, most a legnagyobb esőben is dolgoztak, mert látták, hogy ott maradok én is. Útépítésnél, mivel egyetemi munkaszolgálatos koromból gyakorlatilag is értettem, csákánnyal, ásóval, lapáttal kezemben mutattam nekik a gyakorlati fogásokat, amikkel nagy sikert értem el. Legjobban hatott rájuk, mikor már nagyon elfáradtak a csúszós terepen a kéreghordásban, a legerősebb ruzsinnal rakattam meg a tárgoncát, s vele hordtuk lefelől. És tovább is dolgoztak, mikor már-már attól féltem, hogy megtagadják a munkát. Ugyancsak nagy hatással volt rájuk, mikor a büntető táborból több munkásomat sikerült visszahoznom. Valamint az is, hogy a heti élelmiszeradag kiosztását mindig személyesen ellenőriztem. Családjukat is meglátogattam, templomukba is elmentem.

Végző eredményként szabadon levonnom, hogy igazságosabb, emberségesebb nemzetiségi politika, az életszínvonal és élelmezés emelése, nagyarányú felvilágosító munka és szellemi nevelés, emberies bánásmód, egészségesebb viszonyokat teremtenek e gyermek-nép mai helyzetében.

vitéz Sebők László emh.

Kelet és Nyugat.

Nincs talán még egy probléma a magyar horizonton, amelyről annyit beszélnének, mint a Kelet és Nyugat kérdéséről. Sok el nem intézett problémánk szorul meg e két szó alatt, de talán éppen annyi félreértés is van e két szó körül. A félreértések legtöbbször az egyoldalúság és részleges tájékozódás miatt merülnek fel, de talán ép olyan szerepe van annak, hogy sokszor szándékosan burkolt kérdéseket is e probléma alá vonnak. A szegény áldozat pedig hámozza ki belőle azt, amit tud, vagy épen azt, amit akar.

A kérdés körül már egész kis irodalmi küzdelem, mint egyesek mondják: egész kis irodalmi korszakot jelent már irodalmunkban a probléma megjelenése.

Ezzel már helyben is vagyunk az első pontnál: A probléma megjelenése az életkérdés jelenlétének valószínűsége mellett szól. Más szavakkal kifejezve pl. Franciaországban sohasem fog az a gondolat felvetődni, hogy vajjon Kelethez vagy Nyugathoz tartozik, s hogy a franciák-

nak problémájukká legyen: melyik irányban építsék a jövőjüket.

Ebből következik, hogy ez a kérdés felvetődése részben földrajzi helyzettől függ: Mi magyarok sajátos földrajzi helyzetben vagyunk. Ezt tudjuk is! Kelet és Nyugat közé vagyunk beépítve, de úgy, hogy mindkettőnek közellétét testünkön érezzük. Nem tudjuk figyelmen kívül hagyni Nyugatot — s nem is akarjuk, de nem tehetjük meg azt sem, hogy nem veszünk tudomást Keletről. Kellemetlen közelségünkben van, határainkkal érintkezik. Ezt hozza magával a földrajzi helyzetünk.

A földrajzi helyzetnek azonban következményei is vannak. Ez alakítja ki először a politikát (Angliának pl. életszükséglete a hajózás és a gyarmatpolitika), másodsor a kultúrát, és harmadsor a tudományokat (utóbbira csak annyit, hogy pl. a különleges klimatikus és földrajzi viszonyok (vízszintes tagozódás) hozták magukkal azt, hogy Európában mindaz, ami ma Európát alkotja, kifejlődött, amint tudjuk; s pl.

a forróégyövi népeknél ezek — kultúra és civilizáció — hiánya szintén a forróégyövek tulajdoníthatók, minek okoskodjon az ott élő néger pld. mikor a természet mindennel ellátja? Ebből is láthatjuk és később is fogjuk, hogy külső tényezők formáló erővel vannak a lélekre.

Most önkénytelenül felvetődik a kérdés: Milyen hatással volt különleges helyzetünk ránk?

A felelet az, hogy először is a figyelmünket keltette fel, a probléma érződött fel.

Tehát a földrajzi helyzetünknek tulajdonítható részben az, hogy a Kelet-Nyugat probléma feldobódott.

A másik, súlyosabb ok a **nemzeti multunk** és az előbbieik alapján most már mondhatjuk — s mint később is látni fogjuk, nem alaptalanul — a **magyar lélek**.

Mos válik láthatóvá egy kérdésünk, amely a Kelet-Nyugat probléma egyik részletét alkotja: mi is tulajdonképpen a magyar lélek?

Ebből jutunk el az első kérdéshez, amelyet tulajdonképpen most tárgyalni akarunk:

Van-e külön, az európaítól (Nyugattól) elütő magyar észjárás (lélek)?

Fejezzük ki mindjárt a probléma másik részét is:

Mi a magyarság szerepe (feladata) azaz Keletre, vagy Nyugatra nézzünk-e?

Ezzel a két kérdéssel a problémát kimerítettük. Most már csak e kérdésekre kell felelnünk, hogy a megoldást megtaláljuk.

Tehát: **Van-e külön, az európaítól (Nyugattól) elütő magyar észjárás?**

Mielőtt e kérdésre rátérnénk, tegyük fel még egy kérdést, vagy inkább kettőt: Van-e egységes európai (nyugati) észjárás? És ha van, miben nyilvánul ez meg?

Mi maguknak a nyugati népeknek a véleménye rólunk?

Már ennyiből is megállapíthatjuk, hogy a kérdés nem oly szűk keretek között mozog, mint ahogy először látszott. Ahhoz kultúrtörténeti és történelmi — még pedig európai történelmi — szemlélet kell, hogy megközelítő helyességgel állapíthassuk meg a körvonalakat. A teljes kimerítő válasz megadása pedig, mint a későbbiekből látszani fog, csak sok egyéb szempont figyelembe vételével lehetséges.

Kezdjük most fordított sorrendben a kérdést, ill. mivel, amint látjuk, a kérdés már kérdéssorozattá lett, a kérdéssorozatot tárgyalni.

Ha csak ránézünk az utolsó félkérdésre, megdöbbenünk kissé. Tényleg: mi volt és mi

a véleménye Nyugatnak rólunk? Önkénytelenül eszünkbe jut sok történelmi adat s felvillan a válasz is, amely még ma is ép úgy Párisban is, Rómában is, Berlinben vagy Londonban is érvényben van: barbár Kelet. Látszatra meglepő is ez az eredmény, mert csak homályosan érzi azt az ember, de szavakba ritkán merjük formálni. De eszembe ötlük egy amerikai művelt lány véleménye. Azt hitte (mint általában nyugaton), hogy nálunk csak holmi vad pusztaság van (amit érdemes megnézni a délibábjai miatt), melyen vad csordák legelésznek félvad pásztorok őrizete mellett, s hébe-hóba egy-két szál cigány féllábon „magyar nótát” fűrészel el itt-ott hegedűn. És ez nem tréfa? Ez megtörtént. A fennemlített amerikai csemete nagyon csodálkozott, hogy itt még városok is vannak; azt hitte, hogy még mindig sátrakban lakunk, mint a keleti nomádok.

Akinek már nagyobb tájékozottsága van, az annyit tud, hogy él itt a Duna medencében egy nép, amely, hm! igen: az első világháborúban szerepelt, mint az osztrákoknak valami keleti tartománya. Ez a nép még a kultúra és civilizáció számára szűz terület, mert ugyan volt már kisebb-nagyobb kísérlet irodalmi és más téren, de legnagyobb részben minket, nyugatot igyekszik majmolni, hogy a mi fényünkéből valami rájuk is essen.

Vannak aztán egész kivételes műveltségű nyugatiak, akik már az is tudják, hogy valami kimondhatatlan nevű ember: Csoke vagy mi... most az eszembe jutott: zsoki vagy zsoké élt itten, aki egész ügyes regényeket írt az ifjúságnak... és igen, valami Ptőfi vagy Pötőfi és Adú is élt itt, akik „egész jó” verseket írtak.

Gondoljunk csak dicső, nem rég letűnt szomszédainkra is. Mi volt pld. maguknak a Habsburgoknak is a véleménye az utolsó pillanatokig: rebbelis magyar, barbár magyar, vagy talpnyaló magyar. Ezt számtalan helyen megtalálhatjuk a közelmúlt történelmében is.

Vagy nézzük a mát és nem a tegnapot. Talán bevettek maguk közé és be fognak-e fogadni maguk közé valaha is? Hisz évezredek nyugati majmolás van már mögöttünk, évezredek erőlködés, hogy közénk valónak láttassuk magunkat, de eddig az a helyzet, hogy mi Nyugatnak nevezzük magunkat, holott Nyugat nem vesz rólunk így tudomást s Keletnek tart. Nyugat meghagyja nekünk a keleti szerepet, vagy jobban mondva, ez esetben az összekötő szerepet. **Vagy gondoljuk, hogy lesz még időnk rá?!**

De ha Nyugattól eddig csak észre nem ve-

vén, jobb esetben már: lenézést, de elismerést ritkán kaptunk, — segítséget meg éppen nem — hát akkor minek vállalkozunk a bohóc szerepére, az árnyékban heverészésre! Nem lázad fel az ember önérzete? Nem nevetséges szerep ez egy nemzet számára? Milyen nemzet az, amely olyan képzelt ideákra akar építeni, amelyet a többi nemzet nem akar soha elismerni? Vajjon meglenné-e a francia, hogy magát megtagadva, jelentse, hogy ő pedig ezután pl. németül fog gondolkodni, és mindent német minta után fog lemásolni vagy éppenséggel oroszul és orosz alapokon?

De ezzel már át is ugrottunk a kérdés másik felére: mi maguknak a nyugati népeknek a véleménye a nyugati észjárásról? Ha erre megfelelünk, minden kérdésre megfelelhetünk. Mert ha maguk a nyugati népek, kik a legilletékesebbek e kérdésben, azt állítják, hogy nincs **egységes** nyugati észjárás, akkor hiábavaló a mi erőlködésünk, hogy mi húzzuk rájuk ezt az észjárást, mint a spanyolcsizmát! Ebben az esetben úgy alakul a probléma, hogy mi találtunk ki bizonyos célok elérése miatt olyan eszméket, melyekhez azoknak, akikre ezt rá akarjuk fogni, semmi közük.

A kérdés másik oldala — a nyugati népek is úgy látják, hogy van nyugati észjárás — ránk nézve szintén nem jelent sokat, mert amint láttuk és látni fogjuk, ebbe a nyugatiba minket nem gondolnak bele.

Mivel egy nemzet esze- és gondolatvilágára az írók világítanak rá, nézzük az irodalmat pár szóban. Kezdjük Keletről. Pl. Csehov több könyvében tárgyalja az orosz lélek különbözősét a némettől. Sok helyütt gyűlölködve tárgyalja a német filozófiai gondolkozásmódot. Dosztojevszky is többször említette az orosz lélek némettől való különbözősét, sőt még az emigrációban élő Mereskovszki is hitet tesz a különbözős mellett. Nem is beszélve a német írókról.

Vagy: annyi látszólagos megjegyzés ellenére is, miért van annyi különbözős francia és angol írók közt? Valószínűleg azért, mert „homlokegyenest egyezik” az észjárásuk!

Észjárás annyi is, mint látásmód. S az igazi nagy nemzeti írók és költők egyénien nemzeti látásmóddal kiáltották meg a nemzet nyomorúságait vagy nagyságait. Csak nem mondhatjuk, hogy Vörösmartynak, Aranyának, Petőfinek, vagy Adyának francia látásmódjuk volt, vagy pl. olasz? De hisz ez egyértelmű a nemzeti költészet tagadásával! Sőt az elnemzetlenítéssel

(persze! a Balassa-strófa az olasz volt!)

Vagy talán Goethe, Hugo Victor, Dante, Shakespeare mind egyforma látásmóddal írnak? Ezek szerint mindegy lett volna nekik, hogy akár franciául, akár olaszul, vagy angolul, akár németül írják meg munkáikat (vagy éppenséggel eszperantóul) s nem is nemzeti nyomorúságok indítják meg először őket. Vagy talán ők semmit nem szívtak magukba nemzetükből?

Mos ezzel egy újabb kérdés merül fel: Miben nyilvánul meg az észjárás? Ha erre felelünk, megkapjuk a választ az észjárás elbírálásánál figyelembeveendő szempontokat is.

Vegyük alapul az emberi lelket (az ösztön feletti lelket). Kant szerint az emberi lélek három irányú értelmi funkciót végez a három irányú adottsága alapján. Ezek az adottságok: értelem, ítéleterő és ész. Ez adottságok szerint az értelem végzi a szintezist, az ítéleterő végzi a józan ítélőtehetség alatt emlegetett adottság munkakörét (általánosítási készség) az ész a szellemi (dialektikus) működést.

A szintezisen alapul — rossz szóval — a szemlélet. A szemlélet ugyanis az érzéki észre-vevések szintezise. Vagyis az értelem általános emberi adottság. Ebben nincs lényeges különbözős.

Az ítéleterő (ítélőtehetség) már többet mutat. Ez az, aminek hiánya mint ostobaság jelentkezik. Magyar írók szerint a magyar paraszt minden lehet, csak nem ostoba, szemben pl. az orosz muzsikkal. Tehát itt már népszerűen bizonyos megoszlás tapasztalható. De az utolsó adottsággal szemben lényegest ez sem jelent. Ez várható is volt, hiszen észjárásbeli különbözőségről van szó.

Most elérkeztünk a kérdés lényegéhez: az ész funkcióihoz. Az ész emberi mivoltunk sajátsága (szemben az elsővel, mely már élőlény sajátsága is lehet). Ez teszi emberré az embert. Az ész végtelen sokoldalú, hiszen az egész emberi világunkat az ész építette fel: házépítéstől az államberendezéseken, irodákon, technikán stb-n át a filozófiáig. Tehát az észjárás megítélésénél összes termékeit s foglalkozási körét figyelembe kell vennünk, mindent, amit civilizáció és kultúra nevek alatt összefoglalhatunk. Ha sorra vettük — persze csak gondolatban, hisz képtelenség ezekre mind kitérni — az összes területeket (pl. a kereskedelmi szellemet sem véve ki) és úgy láttuk, hogy egyetlen esetben sincs különbözős a magyar és mondjuk francia között (szándékosan mondom így: francia) akkor állíthatjuk, hogy nincs külön magyar

észjárás. De ha csak egész kis eltérés is van valahol, akkor már nincs egyezés.

Ennél a pontnál megállunk kissé. Egyetlen szempillantásnyi idő alatt végig futhatunk gondolatban annyi területet, ahol különbözős van a népek között, hogy a legnagyobb nyugodtsággal kijelenthetjük: **Igen is, van különbözős, van eltérés, de sok is!** Vajjon ki meri tagadni pl. az örmények, görögök kereskedő szellemét? Már pedig ez egy különleges észjárásról beszélünk, amint az előbbiekből láthatjuk: a kereskedelmi észjárásról, mely nemzeti sajátosság náluk.

Most itt láthatóvá vált már e néhány szóból is, hogy szükséges tudnunk azt is: mik befolyásolják valamely nemzet észjárását, azután szükséges most már azt is tudnunk, hogy voltaképpen hogyan is állunk ezzel a nyugati dologgal?

Tehát: van-e **egységes** nyugati észjárás? A felelet erre a kérdésre most már világos. Nincs! Ha azonban az egységes szót elhagyjuk, akkor bizonyos értelemben igenis van. E kissé paradox tétel könnyes láthatóvá válik, ha a másik kérdést kissé boncolgatjuk.

(Folytatás köv.)

Szanyi József emh.

Kedves balekom.

Olvastan soraid a legutóbbi „Bástyánk”-ban s ez adta kezembe a tollat. Nemcsak egyszer, többször átnéztem soraidat s azok mögé felsorakoztak az én gondolataim is. Ezeket akarom most neked és balek társaidnak elmondani.

Azt irod, a balekvizsga számotokra most már élmény. A balek-oktatásokon sok mindent megismertetek és voltak Firmáitok, akik a régi dalokra és hagyományokra megtanítottak benneteket. Talán itt tévedsz először. Ők nem voltak, hanem most is vannak és ugyanolyanok, mint akkor voltak.

A balek-oktatáson lepergett előttetek Ifjúsági Körünk múltja a szavak visszaemlékezésében. A jelenről kaleidoszkóp szerű képeket kaptatok, melynek utolsó felcsillanó fénye volt a balektea. Itt meg kell állnom egy pillanatra. Ez a kép már nem előttetek pergett le, ebben már ti is részt vettetek, ti rendeztétek. Itt már a tömegből ki kellett emelkedni egyéneknek. A nevelés szemesztere véget ért és ekkor kellett először vizsgáznatok önmagatok és a Firmák előtt. S amíg a balekságról beszélünk, talán nem is volt olyan sok baj. Amint azonban az egyéneknek egy kis felelőséget kellett vállalniok, már meginoztatok. Hiába volt a jó szó, a mérgesebb felszólítás, legtöbbször nem-törődömséget vagy vállveregetést kaptunk.

Nem te, vagy ő volt ez, hanem egy balek. Lehet, hogy annakidején beszajkózta a tíz parancsolatot, de már régen elfelejtette. Higyjétek el, bár tréfásan hangzik, abban sok mély tartalom van. Ne áltassátok magatokat abban, hogy ti már fél éve itt vagytok, és mindent tudtok. Vegyétek elő még egyszer a balek parancsolatokat és gondolkozzatok felette. Megtartottátok-e azokat? Követtétek-e utasításait? Választottátok-e magatoknak Firmát?

Igen? Akkor már rajta keresztül bekapcsolódhattok volna a köri életbe, amely, — mint irod — mindnyájatoknak tetszett. Itt az a kérdésem csatlakozik gondolatodhoz, hogy mit láttatok a köri életről? A balek-oktatásokon csak egy vázat, egy pillanatképet, az előbb említett kaleidoszkópot. Mert a kivonulások csak külső megnyilvánulások, ahol emlékezünk a múlt-ra. A közgyűlések a köri élet ünnepnapjai, ahol rövid pár sorban beszámoló hangzanak el a már elvégzett munkákról vagy előkészített indítványokról mond határozatot. A szakestély munka utáni pihenés, a felfrissülés a másnap munkájára

A köri élet önként vállalt többletmunka.

Voltál már vitaestélyen? Bekapcsolódtál a szociális ügyosztály munkájába? Részt vettél az énekkar próbáin? Bent voltál a titkári szobában és megkérdezted, nincs-e valami teendő, amit elvégezhetnél? Benéztél a „Bástyánk” szobájába és félénken előhúztál zsebedből egy papírt, amin gondolataid rögzítetted? . . . Tudnám folytatni még, de nem teszem. Ezeket a kérdéseket nemcsak hozzád, hanem minden balekhoz intézem. S ha valamelyik kérdésre igenel feleltetek, akkor már bekapcsolódtatok a köri munkába, a köri életbe.

Ha nemmel feleltetek, akkor vagy nem érdekel benneteket a Kör, vagy nem tudtatok választani az ismertetett munkakörök között. Vagy talán nem értetek rá heti egy-két órát feláldozni a közért? Annyira belemerültetek a tanulásba? Vagy magatokra maradtatok, nem volt balekcsősztök?

Nagyrészen rajtatok múlott, hogy egyedül éreztétek magatokat. Nektek kellett volna választanotok kaleidoszkóp képeiből a számotokra legmegfelelőbbet. A balekcsőszt nem

kényszeríthetett egy irányba se, ő a lehetőségek útjait nyitotta meg számotokra. Nézzetek magatokba. Ha többletmunka alkalma volt, önként ajánkoztatok? Nemmel felelhetek. Az elmúlt hónapok egyik napján, szombaton, vagy vasárnap két óra elfoglaltság adódott. Nem köri munka, hanem magyar kötelesség volt vállalni. Nagyon kevesen voltak, akik önként vállalták.

Nézzetek magatokba és gondolkozzatok, mint mi, Firmák gondolkoztunk. Tudjuk, hogy mi sem vagyunk hibátlanok. Tudjuk, hogy mi sem teljesítettük veletek szemben teljes mértékben kötelességünket. Kissé komorabban néztünk benneteket. Nem karoltunk fel olyan mértékben, mint kellett volna. Lehet, hogy elfoglaltságunk volt az oka, lehet, hogy az idő változott felettünk s az azelőtti sűrűbb poharaz-

gatást, szakestélyeket, felváltotta a komoly munka üteme. A fehér asztal hamarabb oldja a nyelvet és a szíveket, hamarabb szövődnek a barátság szálai. Nekünk azonban a munkában is meg kell találnunk egymást, meg kell ragadnunk egymás kezét, hogy folytatódjon az a szellem, amely mindig igaz megértésben és bajtársiaságban kötötte össze a selmec-soproni ifjúságot.

Balekjaim! Válasszatok magatoknak Firmát! Firmák! Fogadjátok szeretettel és megértéssel a balekjaitokat. Ne keressük most már az apró hibákat, hanem érezzük mindnyájan a felelőséget, jelenünk és jövőnk biztonságáért. Érezzük, erre a múltunk is kötelez és akkor megtaláljuk a teljes megértést és egyesült erővel munkálkodhatunk közös céljainkért.

A megértés biztos tudatában vár benneteket egy
Firmátok.

Köd.

Most nem arról a „Köd“-ről akarok írni, amelyet a közelmúltban játszottak, vagy játszanak még most is az egyik pesti színházban — és nem arra a ködre gondolok, amely párás hűvösségével lehúzódik minden falmélyedésbe, minden rejtett zúgba, s amely glóriát von az utcai lámpa feje köré ilyenkor, késő decemberi, vagy januári estéken, hanem arról, — amelyben többé-kevésbé mindnyájan benne botorkálunk, amelyet kevés szimbólikus nagyozással a Nagy Szavak kódéneke lehetne nevezni.

Gondolom — eltelik még néhány évtized, mire megszületik az a nagy mű, amelyben a szerzője — már történeti távlatból szemlélve — átfogó, és egységes képet fog majd nyújtani arról a korról, amelyet mi büszke öntudattal a sajátunknak, és modernnek nevezünk.

Valószínűnek tartom, hogy ennek a nagy rendszerezőnek, ennek az átfogó elmének nem fogja elkerülni a figyelmét egy — az utóbbi években erősen felszaporodott jelenség — nevezetesen az, hogy mostanában egyre több és több az olyan ember, — akinek — ő mondja így — hivatása van, és természetesen ezt a szót nagy H-val érzi és mondja.

Valamikor régen — nagyon, nagyon régen — körülbelül az első világháború előtti időkben, még csak egyféle hivatás volt, — a papi hivatás, de ahogy haladtunk az években, ahogy nőttek a gondok és bajok, ahogy szaporodtak a proféták, úgy terjedt a hivatás is, mint valami ragályos járvány, és hamarosan oda fogunk jut-

ni, hogy a kissé öntudatosabb utcaseprő hivatásból választ majd pályát.

Első pillanatban nem is látszott különösképpen meglepőnek az említett tény, de mihelyt végigmentünk a gondolat és lehetőség fonalán — rikító színben tűnt elénk a benne rejtőző visszaság.

De nemcsak a hivatás fogalmával vagyunk így, és nemcsak a hivatás szó mögött rejtőző fogalmat ragyogja be a frázis hamisan aranyló fénye, hanem sorban, kimutatható módon, sok-sok más fogalmat, ami valamikor szent és tisztelt volt, és ami ma bármikor előrancigálható ócska lim-lommá vedlett.

Ma kétségtelenül a pótlékok korát éljük, — a pótlékokét, amelyről csak a kishitűek, a pesszimisták, és rémhírterjesztők hiszik, hogy rosszabb, gyöngébb mint az eredeti, — mert a valóságban — legalább a reklám szerint jobb annál, — de ez a póttanyag, amelyet Nagy Szavaknak kell keresztelnünk, nem válhatik be, nem lehet jobb az eredetinél, sőt még a nyomába sem jöhet a tettnek, — amelyet pótolni akar.

A legtökéletesebb elködösítés ez, amelybe, ha bejutnak a tömegek, hiába kérdik a végtelen fojtogató fehérségtől, hová, miért, merre, — a köd hallgatag — s a nagy miértek irtózatossá kérdőjelle torzulnak az emberiség feje felett.

De talán jöjjünk közelebb, — és sepergesünk elsősorban a magunk portáján, vagy másféleképpen mondva, kíséreljük meg megtalálni önmagunkat ebben a modern ködben, és ha megtaláltuk önmagunkat, keressük meg azt az

irányvonalat, amelyben haladnunk kellene.

Tagadhatatlan, hogy a nagy szavak, nem mindig frázisok, de mindig színesek, riktók, tehát csábítanak, — nagy szavakban mindig lendület, ritmus lüktet, — de kérdem — mit ér a tűz, ha szalmaláng, mit ér a meghírdetett harc, ha nincs, aki megharcolja, mit ér a felhők gyülekezése, ha nem hoz esőt a szikkadt tájra ?

A nagy szavak nyomában, ha minden lélekben nem is, de itt-ott visszhang támad, érdeklődés ébred, de a nagy szó szokszor köd, szándékolt elködösítése a lényegnek — és az, akiben fellobban a lelkesedés szent tüze, aki a pillanat nyomasztó hatása folytán mintegy lelkiismeretéből eredő kötelességtudatában, elvállal valamit, leköti magát valahová, sokszor csak nagyon későn és nagyon nehezen tudja meg azt, hogy mit is vállalt tulajdonképpen.

Összekavarodnak a nagy és szent fogalmak, — a hivatás, a kötelesség, a feladat, az önként való vállalkozás, stb., s ebben a bábeli zavarban azonos jelszó, azonos hangzatú szavak cégére alatt a legellentétebb törekvések szegülnek egymás ellenébe, hogy megvalósítsanak valamit, aminek végeredményben egyikükhöz sincs köze.

A zavar egyre nagyobb lesz, és nőnek a nagy szavak nálunk is. Néha felveszünk egyet-egyét közülük, játszunk velük, mert azt hisszük gyöngy, pedig csak üveg, s amikor tudatosodik bennünk ez a tény — gondolkodás nélkül mint ócskaságot hajítjuk el.

Nem akarhatok és nem is akarok konkrét példálózásokba bocsátkozni, — és így csak általánosságban — emlékezhetek meg arról, ami lényeg.

Valóban igaz, és most is állítom, hogy jaj annak a nemzetnek, amelynek fiatalsága nem azzal indul neki az életnek, hogy megváltsa a világot — de hámozzuk ki ebből a lényegét.

Elsősorban, — ez a „világmegváltás“ nem gyerekversenyt, — és mindenkinek, akiben ég a lelkesedés tartós vagy szalmalángja jusson eszébe az, hogy a beteges, feltűnési vágy még nem hivatás, hanem ellenkezőleg, az önzés leg-rútabb változata.

A második pedig az, hogy a „világmegváltást“ **nemcsak** huszárrohammal lehet elintézni, hanem lassú, éveken át tartó csendes munkával, — és legeslegelső sorban önneveléssel.

Kérjük azokat, — akik még nem kész egyének, akik még tegnapiak, de úgy, hogy nemcsak a ma, hanem a jövő is él, akik akarják az egész-

ségesebb, tisztább, emberibb, talán keményebb és mindenképpen krisztusibb világot, de ugyanakkor nem tudnak megválni a múlt bűneitől, — akik két kor mesgyéjén állanak, — hogy ne gondoljanak távoli célokra, ne akarják „megváltani“ a világot addig, amíg önmagukat meg nem váltották.

Mert különben nagyon furcsa visszasságok keletkezhetnek. Hogy mást ne is említsek, ennek az állításnak a megtagadása azt eredményezheti, hogy elhivatottság alapján olyan akarat másokat irányítani, másokat vezetni, aki önmagát sem képes kormányozni.

Késégtelen, hogy ma még mindnyájunkban élnek ellentmondások, ami viszont természetes következménye annak, hogy két hatalmas és egymással szöges ellentétben álló kor, illetve korszak ütközőpontjában élünk.

Először tehát simítsuk el az ellentéteket, teremtsünk harmóniát a díszharmónia helyén, készülődünk és kötelességeink figyelemben tartásával készülődünk, mert ma még semmit, vagy legalább is nagyon-nagyon keveset tehetünk, — de egykor talán három — talán öt év múlva már lehetőségek lesznek előttünk és badarság lenne a jobb ma egy veréb, mint holnap egy tüzök jelisével a ma parányi lehetőségei miatt kockáztatni a jövő lehetőségeit.

Egyelőre keressük meg önmagunkat, — oszlassuk el a ködöt, — módunkban áll, hiszen magunk fejlesztettük.

Azt mondják, az Új világ el fogja foglalni a Letűnt világ helyét, de most még köd, por, kavargás van és kulminál az a világ kataklizma, amit éppen az említett változás idézett elő. Valami kibontakozást kell keresnünk és ezért nem szabad, hogy megtéveessen a felületesség s a külsőségek hamis fénye, nem szabad nagy szavak napot utánzó, hazug csillogásába burkolódnunk, nem szabad ködöt fejlesztenünk ott, ahol napnál is fényesebb a ragyogás, — hanem más úton kell járni.

Meg kell keresnünk önmagunkat és önmagunkban ki kell csiszolnunk azt a metszett velencei tükröt, amelyről Prohászka is int, s amely változatlan harmóniával ad vissza mindent, ami lapjára esik. Keresnünk kell önmagunkban a teljes embert — és **csak akkor**, ha beérkeztünk, ha feleletet tudunk adni véges világnézetünk alapján a nagy miérteknek, — ha nem naponkint változó, vajudó valami a világnézetünk, — csak akkor akarjuk „megváltani“ a világot, — de akkor lendülettel és főleg tettekkel.

— bmbh —

Levél.

Amikor elmentem közületek megígértétek, hogy mindenről beszámoltok, eredményeiteket megírnátok. A leveleteket hiába vártam. A decemberi „Bástyánk”-ban végre megkaptam a választ. Talán nem nekem szántátok, talán nem is gondoltatok arra, hogy kezembe kerül, de megértettem belőle mindent.

Lackó, úgy-e szégyenlettétek bevallani, hogy lelkesedéstek, amelyről azt hittétek, hogy másokat is fűt, csak a Ti lelkesedésetek volt. Űgye azt szerettétek volna írni, hogy mindazok, akiktől ott, az Ifjúsági Kör kártyaszobájában búcsúztam, együtt dolgoznak a közös cél, a szebb jövő szolgálatában. Űgye arról szerettek volna beszámolni, hogy elgondolásaink, terveink, amelyeket olyan szépnak tartottunk, meg fognak valósulni, s hogy kedves terveimet, amelyeket én éveken keresztül közöny és munkatárshiány miatt nem tudtam megvalósítani, véghez tudtátok vinni. Lackóm, nem baj, hogy nem jött meg ez a levél. Kérlek, engedd meg, hogy megszorítsam kezeteiket, a Tiéteket, kettő, hármatokét, akik álljátok a sarat. Akik nem törődnek sem a jampecek nyegle vállvonogatásával, idétlen vicceivel, s akiket nem győz meg a stréberek tudalékoskodó álokoskodása sem. — Álmatlan éjszakáid vannak? Fáj a sok gáncsoskodás, támadás? Örülj Lacikám, hiszen lelkiismeretük lélekharangja szólalt meg, s annak jajgató, de hovatovább monoton kongását akarják ők, a tökéletesek, túlvitatkozni, túlkiabálni. — Emlékezz csak vissza ezekre a vitákra. Számold meg, hány komoly vitázóval akadt dolgod, aki tényleg ismerte is azt, amit kritizál. Csodálkozol, hogy mennyire apadt a nagyhangúak száma? Igen, hidd el, én is csodálkoztam. Csodáltam bátorságukat, hogy saját agyukból kipattant, minden tárgyi ismeretet nélkülöző kritikáikat milyen fölényes biztonsággal vagdalták fejemhez.

Bizony Lackóm, ezeken a nehézségeken én is keresztülmentem. Ha nagyképű akarnék lenni, azt mondhatnám, hogy végigszenvedtem a pionérok első földtörését. Vég nélküli vitákban igyekeztem a kritizálókat meggyőzni: az annyiszor emlegetett boldogabb Magyarország, a testvéri kézfogás a kisémberekkel csak akkor valósulhat meg, ha a kezét mi nyújtjuk ki. Belőlünk lesz az üzemek, a munkástársadalom vezetője. Ismerjük meg azokat, akikkel egy életen át hivatásunk egymás mellé rendel. Ezt az ismerkedést azonban akkor kell kezdeni, amikor

a már meglévő üzemi rendszer nem befolyásol, amikor a munkásban még testvért, nehezebb sorsban lévő, tanulatlanabb, de mégis testvért látsz, nemcsak alárendeltet, aki köteles megtenni, ami parancsolsz. Ismerd meg problémáikat most, amikor nem érdekük, hogy életkörülményeiket elferdítve mondják el Neked. Ismerd meg őket, hogy együtt tudjál velük érezni. — A szociális érzés, amit kell, hogy magatokban kialakítsatok, azonban nemcsak azt jelenti, hogy adjál, hanem azt is, hogy tudd, mit kívánhatsz. Jelenti azt is, hogy keménykezű légy, de tudd, mikor kell keménykezűnek lenni. A minket legjobban szerető Édesanyánk is szigorú volt, ha mint ifjú süvölvények hibát követtünk el. Lelkileg még ők is gyerekek, őket is nevelni kell. Tudnod kell nevelni majd, 23—24 éves korodban, apádnyi idős embereket is, ha közéjük kerülés. De, ha üzemedhez kerülsz, ezt már tudnod kell. Ne hidd, hogy ezzel azt akarom mondani: az üzemben nem lehet megismerni a munkást, ó nem. Csak sokkal nehezebb, sokkal jobb emberismerőt, kialakult ítélőképességet kíván a megismerés. Lackóm, hidd el, ha munkátok csak annyi pozitív eredménnyel jár, hogy a magyar munkástestvéred gondolkodásmódját, életkörülményeit, jó és rosszoldalát megismered, akkor már nagyon nagy eredményt értél el. Titeket, kettő-hármatokat már nem féltetek. Ti tudjátok már, hogy ez a munka nagyon fontos, de annyian vannak még, akik ezt nem érzik. — Kérlek, ne törjön le Benneteket a sikertelenség. Ne törődjete a gáncsoskodókkal s főleg ne mondjátok azt, hogy Ti dolgoztok, mert kötelességeteknek érzitek a szociális munkát, de lemondotok arról, hogy másokat meggyőzzetek. Nem akartok többé vitázni. Igenis akarjátok. Kongassátok a lélekharangot. Legyen lelkiismeretük szava olyan erős, hogy üres szószátyárkodásuk ne tudja többé azt elnyomni. Vigyétek őket magatokkal. Mutassátok meg nekik a fekélyeket, az árnyoldalát az életnek és mutassátok meg, mit lehetne tenni, ha drága idejükből egy-egy órácskát feláldoznának. Kell, hogy ne álljon meg ez a gondolat hármatoknál. Ha többen lesztek, nemcsak magatoknak, hanem embertársaitoknak már most is nagy segítségére lehetek. Mindenre szükség van. Minden jótulajdonságot lehet kamatoztatni. Mindenki tud egyéniségének megfelelő munkakört találni — ha akar.

Alig néhány hónapja, hogy otthagytam a fő-

iskola padjait és életem céljához, az üzemhez kerültem. Nagy, nagy boldogsággal mondhatom, hogy soha nagyobb örömmel nem csináltam munkámat, mint most. A másoknak talán ellenségesnek ható, uniformizáltnak látszó munkárc mögött tudom látni testvéremet. Sokszor leszólt Kurucdomb, milyen sokat segítettél ebben nekem! Lackóm, lesz itt kulturális előadás-sorozat. (Csodálkoznál, ha hallanád, milyen témákról kérnek előadásokat.) Lesz itt polgári-iskolai továbbképző. Igen lesz. És adja Isten, hogy még sok minden legyen, amiben segítségükre lehetek. Azonban az kellene, hogy ne csak

szórványosan, ne csak itt-ott, ötletszerűen legyen meg, hanem mindenütt, ahol erre alkalom nyílik. A szociálisabb Magyarországot a kultúraltabb magyarságon keresztül kell megvalósítani. Bele kell kapcsolódnunk nekünk, mérnököknek elsősorban a már meglévő népművelő, szociális munkákba. Ezt sehol másutt nem tanuljátok Lacikám, erre sehol másutt nem nevelődtek rá, csak azon a sokszor kinevetett kurucdombi és egyéb általatok végzett foglalkoztatáson.

A jó Isten segítsen munkátokban továbbra is, ehhez kívánok Néktek jó szerencsét: **Palí.**

Budapest — Szófia.

A kedves rilai tartózkodás után, útban voltunk utolsó állomásunk: Szófia felé. Itt csak egy hétig maradhattunk már, de ez a rövid idő is elég volt arra, hogy megismerjük, és megszeressük ezt a kedves várost.

Este érkezünk a fővárosba. Az állomáson már vártak berkoviczai barátaink, s ezen a néhány napon át még szorosabbra fűztük barátságunkat.

A bolgárok a „Balkán gyöngye” névvel becézik fővárosukat, és igazuk van. A 2000 méter magas Vitusa lábainál elterülő 400 ezer lakosú város szépségben és tisztaságban messze felülmúlja a Balkán városait. A pályaudvarokról — 3 új pályaudvara egymásbakapcsolva önti az utasokat, — kényelmes, bőrüléssel villamosok szállítják az utasokat a város szíve felé! Esténként ezernyi lámpa fényében fürdik Szófia. A központban lévő Osvoboditel sugárút széles sétányain fecsegő, vidám emberhullám mozog késő éjjelig. Szinte olyan, mintha Budapest kistestvére lenne. Általában, a város egész elrendezése nagyon kedves a magyar ízlésnek. Széles, fás sugárutak, modern paloták, virágos parkok, a Borisz-kert rózsaligetei, az ízléses villanegyedek, s az örökké napsugaras, kék ég nagyon kellemes benyomást tesz a látogatóra.

E sok előnyt még jobban növeli a városépítés családias hangulata. A királyi ház a város szívében épült. Egyszerű, szerény, közvetlen. Mint az uralkodók, akik lakják...

Mellette az aranykupolás Orosz-templom, a miniszterelnöki palota, a német követség, másik oldalon a Bolgár Nemzeti Bank épülete, s egy sereg középület fekszik. A Nemzeti Bank épülete alig néhány éve épült. Központi terme kb. 60 m hosszú és 20 m széles. Belül üvegfalak futnak körbe, ezek mögött vannak a hivatalok.

A feleknek nem kell ajtóról-ajtóra kilincselni, minden dolgukat ebben az egyetlen teremben intézik el. Másik nagyszerű épülete az Igazságügyi-palota. Ez is új épület, óriási terjedelmű. Szófia leghíresebb épülete kétség kívül az „Alekszander Neroszki” templom. Bizánci stílusban épült, számos kupolával, szebbnél-szebb freskókkal. Belsejét istentiszteleteken több ezer, hosszú gyertya világítja meg, s a sok szép festmény még érdekesebb színt kap a sárgás gyertyafénytől.

Parlamentje, a híres „Szobranje” a királyi lak, és a Nevszky-templom között van. Ez is egész kisméretű, egyszerű épület. A mi országházunkat meg sem közelíti.

Egyszer — amint bolgár barátaimmal beszélgettem, — szó is került róla, hogy miért nem építenek valami szép királyi palotát, és parlamentet. A válasz igen tanulságos volt; a király nem akarta. Nem akarta azért, mert rengeteg pénzbe kerül, és köztudomású, hogy az európai uralkodók közül a bolgár királynak van a legszegényebb jövedelme, s emellett nagy magánbirtokai sincsenek. Ha már most nagy költséggel királyi várat építenének, a szükséges pénzt csakis az államháztartásból lehetne elvonni. És olyan szegény a bolgár állam, hogy nem bírná ki? Egyáltalán nem. De a bevétel jelentős részét a kormány szociális célokra fordítja, s ez sínylené meg az építkezések költségeit. Ezt nem akarta a király...

Milyen Bulgária szociálpolitikája? Egyetlen jelszava van: mindent a jövőért.

Mindent eszközt felhasználnak, hogy fennartsák és növeljék a természetes szaporodást. Elsősorban anyagi támogatással a házasságkötések akadályait igyekeznek kiküszöbölni. Minden arra rászoruló házaspárnak esküvőjük után

3 ezer P segélyt adnak. Így eleve kiküszöbölik a házasságkötés legnagyobb gondját, a beruházási pénz előteremtését. Ezt az összeget 10 év alatt kell kamatmentesen visszafizetni, de minden gyermek után ezer P-t elengednek, tehát a 3 gyermekes család már semmit nem fizet vissza. A legalább 4 gyermekes édesanyák évente 3 vasúti jegyet kapnak, s a gyerekekkel együtt oda utazhatnak, ahová akarnak. Gimnáziumokban a harmadik testvér már csak fél tandíjat fizet, a negyedikétől kezdve pedig ingyen tanulnak a diákok.

Szóval mindent elkövetnek az ország jövőjének biztosítására. Bulgária okult a múltból. Jól megértette, hogy mit jelent a határok gyakori változása. A környező államoknak is aránylag elég jó a születési százaléka. Bulgária csak úgy tarthatja meg mai vezető szerepét, ha nemcsak nagyobb születési százalékot mutat fel, hanem minél több művelt, iskolázott embert nevel.

Ez a céltudatos nevelési politika már a legapróbb gyermekek életében is segítő kézzel jelenik meg. Szófiában több játszóteret építettek, s ezek olyanok, hogy bizony még mi is szívesen elidőztünk volna bennük. Csupa praktikus dologgal vannak tele. Legérdekesebb az állatkerttel kapcsolatos „Nagy játszókert”. A hatalmas parkba felnőttek egyedül be nem mehetnek, csakis úgy, ha gyermeket visznek. Csupa zöld gyep, virágos kert, és játszóhomok az egész park. Egyik sarkában kimustrált vasúti mozdony van, néhány kocsival, a másikban néhány rossz autó, stb. Minden gyerek megtalálja a kedvenc szórakozását. Ha itt megúnják a játékot, átsétálnak díjmentesen az állatkertbe, s ott játszanak tovább.

Szófiai tartózkodásunk alatt néhány légiridóban is részünk volt. Mindig éjszaka történt. Ilyenkor a villanytelep központosan kikapcsolta az áramot, s csak 3—4 óra múlva, a légiridó végeztével gyultak ki újra a fények.

Szófia mindennapi életén még annyira sem látszik meg az ötéves háború, mint Budapesten. Igaz, hogy itt is jegyrendszer van, de Bulgária szerencsésebb volt már az indulásnál; nagyobb készletekkel indult a háborúba. Most csaknem mindenből nagyobbak a fejadagok, mint akárhol. Általában olcsó minden. Textil, élelmiszer egyaránt. A legdrágább villamosjegy 25 fillér, egy telefonálás 5 fillér.

Szófia kultúrélete föltétlen nyugati nívón mozog. Számos mozija és színháza van. Kellemes meglepetésben volt részünk, mikor a mozi-

plakátokat látva, számos magyar filmet fedeztünk fel. Jónéhányat meg is néztünk, s utána véleményt kértünk a bolgároktól.

Szófiában naponta 2—3 magyar film pereg, de ez nem jelenti azt, hogy szeretik őket. Azt mondják, tudnánk sokkal jobbakat csinálni. Igazuk van. Bolgár film még nincs. Első filmgyáruk most épül, s amíg az elkészül, még jónéhány magyar film vendégszerepel Szófiában. Talán még lehetne tenni valamit. Még megszerethetnénk a magyar filmeket, s jobban megismerethetnénk országunkat, történelmünket, céljainkat, mert sajnos, kevésbé ismernek bennünnyugyanaz a szomorú érzés fogott el bennünket. A filmen kívül a sajtó lenne a másik út, ahol jobban, magyarabbul kellene megszólaltatni harangjainkat. Bulgária akármelyik városában jártunk, a szállók halljának könyvei között ugyanaz a szomorú érzés fogott el bennünket. Kíváncsian forgattuk a könyveket, prospektusokat, s bizony 70 százaléig román volt. Politika, gazdasági élet, irodalom, turisztika, németül, franciául írva, de román. Szentelenül igyekeznek elhitetni, hogy Erdély román, s ilyen aljas propaganda ellen, csak erős ellenpropagandával lehet felvenni a versenyt.

A bolgárok már zsidókérdésüket is megoldották. Igaz, hogy nekik csak 50 ezer zsidójuk volt. Szófiában már egyetlen zsidó sincs. Mind vidékre költöztették, s hatágú sárga csillaggal járkálnak. Közmunkában, állami állásban, részt nem vehetnek.

Az utolsó 2 évtized alatt Bulgária mérföldes lépésekkel haladt előre. Haladásában még ez a háború sem tudta megállítani. Történelmi bilincseit máris sikerült széttörnie, s reméljük, mostani helyzetét a háború után is meg fogja tartani.

Véget ért felejthetetlen bulgáriai nyarunk. A szófiai centrálpályaudvaron türelmetlenül pöfékelt a budapesti gyors. Boldog érkezés, fájó búcsú. Bolgár barátaink ott szorongtak a vonat ablakánál. Sokat adtunk egymásnak. Könyvet, ismeretet, és mindennél többet erőbb, igaz barátságot. Utolsó kézfogások, pergő, baráti könyvek, éles vonatfütty, s megindultunk hazafelé. Még láttuk kendőlobogtató barátainkat, amint egyre tűnt el velünk a vonat, gondolatban visszazsanáltunk, s velük együtt betűztük fájó szívvel a pályaudvari perron jelzőtábláját, ami ezentúl nemcsak két város neve, hanem a jövő barátság biztos ígérete. Így súgta akkor a cirilbetűs, zománcos felírás: Budapest—Szófia.

(Vége.)

Némethy László kmh.

Hírek.

Hűség ünnep. A soproni népszavazás 22. évfordulója alkalmából dec. 14.-én ünnepelte Sopron városa örök magyarságát. Reggel harangzúgás jelezte az ünnep kezdetét. Az ereklyés Hűségzászlónál díszörség állt fel és az Ifjúsági Kör elnöke beszédben emlékezett meg 1921 őszének eseményeiről, majd útnak indította a város hatvan emlékművét megkoszorúzó küldöttségeket. Este a színházban Varga József országgyűlési képviselő tartotta az ünnepi beszédet. Ugyanekkor osztotta ki Högyész Pál főispán a Soproni Magyar Szövetség elnöke, a „Hűség irodalmi és művészeti díj” aranyérmét és diszoklevelét, majd tizenkét Hűséglevelet a végvári közösségi munkában példás tevékenységet mutató magyaroknak.

A Selmecről való menekülésünk 25 éves évfordulója alkalmából megemlékezést tartottunk dec. 13.-án este. Az egyetemről fáklyás szalamanderral vonultunk a Városház térre, ahol a bányász és erdész himnusz után, Fekete Zoltán professzor úr ismerette az ország akkori zilált helyzetét, a menekülés fájdalmas napjait, a hontalanságot, az új otthont, amely maga ajánlotta fel segítő pártfogását. „Mi már egybeforrunk Sopronnal — mondotta beszédében Fekete professzor úr többek között. — De ez nem lehet akadálya annak, hogy ne tartsuk fenn és ne ápoljuk tovább a selmeci szellemet. A régi otthon szeretetét s a régi hagyományokhoz való hűséget itt a hűség városában sem szabad elhagynunk. Ez a hűség legyen az a lelki kötelék, amely minket elszakíthatatlanul hozzáfűz Selmecbányához”. Elmondotta a továbbiakban, hogy Sopronban a 25 év alatt még nem válhatott köztünk egészen befejezetté az a mélyen gyökeres közösségi érzet, amely Selmec társadalmá és a Főiskola között két évszázad alatt kifejlődött. Majd Sopron társadalmához fordult szavával, hogy a jövőben is tartsa meg jóindulatát, amely bizalmat gerjeszt s ennek légkörében könnyebb a munka. „Adjon Isten a mi Selmecen maradt szép multunkért bőséges kárpótlást itt Sopronban s adjon mind Selmecnek, mind Sopronnak szebb jövőt!” — fejezte be magasszárnyalású beszédét Fekete professzor úr. Az ünnepélyen a dékán úr és a professzor urak is nagy számban megjelentek.

Szabó Dezső irodalmi est.

A Magyar Szövetség ifjúsági szakosztályában tömörült soproni értelmiségi ifjúság az újesztendőre nagyon érdekes és változatos prog-

ramot dolgozott ki. Az első nagyobb megnyilatkozásuk lesz a Szabó Dezső-est, amelynek keretében Ady Endre halálának 25 éves fordulójáról is meg fognak emlékezni. Szabó Dezső a nagy triászról ez egyetlen, aki még életben van. Ő vágta ki az idegen burokból a tiszta magyar radikalizmust és vele indult diadalmas hódító útjára az új magyar szellem. Különösen aktuális műveiről való megemlékezés most, amikor ő kapta a Magyar Irodalompartoló Társaság nagy díját, mint olyan író, aki az utolsó évtizedek szellemi életében a legnagyobb szolgálatot tette a magyarságnak. A következő három est programja a következőképpen fog alakulni: 1. az erdélyi Termés írói (Asztalos, Bözödi, Kis Jenő, Jékely.) 2. Kodolányi-est. Előadást tart: Kodolányi János. 3. Munkásság, parasztság, értelmiség közös feladatai. Irodalmi est. Előadók: Nagy István, Darvas József (József Attiláról) és Sinka István. A magyar tájékozódás előadásorozatában jön Erdei Ferenc, Vargyas Lajos, Jócsik Lajos, stb. A szeminárium első előadása lesz: XVI. századi örökségünk és a mai magyar kultúra. Előadó: Szathmáry Lajos a kiváló képzettségű pápai tanár.

Sport.

December 19.-én Szombathelyre utaztak le vívóink, meghívásos csapatversenyre, kardban és törben. Ez alkalommal is megféleltek a várakozásnak a Szombathelyi és Tapolcai V. E.-vel szemben.

Eredmények:

Kard csapat:

1. SMAFC (Kozelka, Gyarmathy D., Baranyai S. Proszl) 3 győzelem.

2. Szombathelyi V. E. A) csapata 2 győzelem.

3. Tapolcai V. E. 1 győzelem.

4. Szombathelyi V. E. B) csapata.

Tör csapat:

1. SMAFC (Schmiedl, Beliczay, Réthfalvi, vitéz Horváth.)

2. Szombathelyi V. E.

Először a kardcsapat állott munkába, a Tapolcai V. E.-vel szemben, és hamarosan 13:0-ra vezetett. Ez szárnyakat adott a fiúknak. További részletes eredmények:

SMAFC—TVS 15 : 1.

SMAFC—SzVE B) 13 : 3.

SMAFC—SzVE A) 9 : 4.

Ezután következett a törverseny, melyben törözőnk 13:3 arányban győzedelmeskedtek a SzVE csapata felett.

„Slavonia” magyar faipari R.-T

Vásárol:
erdő- és fakitermeléseket.

Elad:
fűrészelt keményfát és falemezeket.

Budapest,
X., Kerepesi-út 29. szám alatt.

Szegedi Lemezgyár és Faipari Rt. Szeged.

Központi iroda: Csanádi-utca 1. Telefon: 10-47.

Vásárol:
Bükk-, hárs-, éger- és jávor-rönköket.

HISZ CUKRÁSZDA

Várkerület 83 sz.

Telefonszám 863

A magyar igazságért küzd az

01

Sopronvármegye

LATINÁK JENŐ

gép-, szerszám- és kovácsológár

Budapest, X., Monori-u. 2-4.

Telefon: 149-009, és 149 030.

Bányagépalkatrészek, bányaberendezési cik-
kek - Mechanikai emelők 2-20 t. teherbírásra.
Csőperemek DIN és MOSZ szerinti, minden nyo-
másfokozathoz. Idom és odorkovácsolás.

B É R M U N K Á K

BENEDEK ATTILA

kohómérnökhallgató nagysikerű katonadala

„Visszavárlak”

kotta és szöveg kiadóhivatalunkban kapható.

Körzöt, rajzfelszerelést

Horváth Kálmán

könyv- és papírkereskedéséből

Müller Paulin-utca 6. — Telefon: 1-58.

Szép és izléses kivitelű nyomtatványt készít a

KIRÁLY NYOMDA

SOPRON, RAKÓCZI F.-U. 13. TELEFON: 354.

Tisztább magyarságért
küzd a

Magyar Út

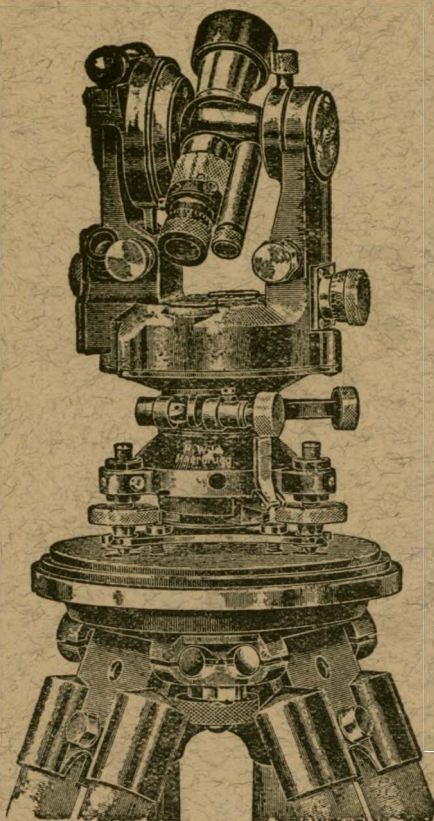
Állandóan raktáron:

Monopol rajzpapírok, Castell írónok,
Pelikán radirok, töltőtolltinták és tusok.
Celluloid-vonalzók, háromszögek, preci-
ziós körzők, logarlécek és rajztáblák, stb.

Egerváry-nál, Erzsébet-u. 9.

Wild Heerbrugg T O Jeli
TÁJOLÓS TEODOLITJA

Egyszerű és tájolós teodolit egyetlen műszerben egyesítve.

Végtelen egyszerű kezelés és szabályozás.

Mindkét kör leolvasása 1' pontossággal.

Optikai koincidienciás mikrométer a tájoló és vízszintes kör leolvasására.

Súlyja tokkal: 3,4 kg.

Ezen műszer, tekintettel különleges előnyeire, kiválóan alkalmas tájolóval való sokszögelésre, fotogrametriai alapponatok bemérésére, építkezési célokra stb.

„GAMMA“

finommechanikai gyártmányokat árusító kft.
Budapest, IV., Apponyi-tér 1. Tel.: *180—873.

**Mindíg
nívós műsor**

a

Városi Moziban

A szerkesztésért és kiadásért felelős Kardos Árpád. —

Sodronykötélpályák, bányai
ipari mechanikai szállítóberendezések,
bányasikló és felvonók, villamos csigasorok

Roessemann-Harmatta

Budapest,
III., Római-fürdő.

A legnehezebb üzemi viszonyok között is jól használhatók a

WOLF-rendszerű

elektromos- vagy benzinnemű
sújtólégbiztos

BÁNYALÁMPÁK.

Szalay István rt.

Budapest, V., Váci-út 48/a - b.

Telefon: 29—90—70.

A
mozikultúrának
úttörője
az

ELITE-MOZGÓ

Nyomatott Király-nyomda, Sopron. Cégt.: Gáspár Zoltán.